لەکوێوە بۆ کوێ؟

من بۆخۆم وام ، ڕەنگە زۆرکەسیش وابێ ، کە شیعری شاعیرێك یا نووسراوەی نووسەرێك دەخوێنمەوە « چۆن‌ژیاوە چۆن مردووە » پێم‌خۆشە خۆشی بناسم . بزانم کێیە ؟ خەڵکی کام وڵاتە ؟ کاری چی‌یە ؟ چۆن دەژی و ئەگەر مردووە چۆن مردووە ؟ لەکوێ نێژراوە ؟

بۆیە بڕیارم دا سەرگورشتەی خۆم لەسەرەتای ئەو بەشەی دیوانەکەم‌دا بنووسم . بەکێیم گووتبا ئەوسەرگورشتە بنووسێ ؟ کێ من لەخۆم باشتر دەناسێ ؟

پێوە بووم زۆر درێژی بنووسم . تەماشام کرد دەبێتە چیرۆکێکی درێژو شیرین و پڕکارەسات . چیرۆکێك لە بەسەرهاتی ئینسانێك لەواقیع نیزیکترە ؟ ئەویش بەسەرهاتی ئینسانێکی نیزیکەی پەنجا ساڵی لە ساڵەکانی چەرخی بیستەم ، ئەوچەرخە سەیرو سەمەرەیە ، ئەوچەرخە پڕپێشەو شەڕو شوورە ، ئەوچەرخە پڕلەکارەسات‌و پەلامارە ، ئەوچەرخە پڕلەشۆڕش‌و ئاڵوگۆڕە وەبیر بێ . بەتایبەتی ئەگەر ئەوئینسانە کورد بێ . کوردێکی بێ‌بەش‌و چارەڕەش‌بێ و تارادەیەك لە خەباتی رزگاریخوازی نەتەوە زۆرلێکراوەکەی‌دا بەشداربووبێ . بەڵام بەداخەوە بۆم نەکرا . بەشی زۆری لەبەر تەوەزەلی خۆم با بمێنێ بۆهەلێکی‌تر ئەگەر مام وازی لێ‌ناهێنم .

خوێنەری خۆشەویست ! پێت وانەبێ لێفەم لەسەر هەتیوان هەڵداوەتەوە و لەبنی کوولەکەم داوە و هەرچی هەیە نووسیومە . نا هەروا کورتە سەرگورشتەکەمت بۆ دەگێڕمەوە .

شاعیری هیچ‌قازانجی بۆ من نەبووبێ ئەوقازانجەی هەبووە کە ئەوناوە دووروودرێژەی « سەید موحەممەدئەمینی شیخەلیسلامی موکری » لەکۆڵ کردوومەتەوە .

باوکم ناوی سەید حەسەنی شیخەلیسلامی موکری بوو ، لەتورەی مەلا جامی چۆڕی بوو کە سێ‌سەدساڵ لەوەی‌پێش هاتۆتە ساباڵاخ و بنەماڵێکی گەورەی لەومەڵبەندە پێك‌هێناوە .

دایکم ناوی زینەب و کچی شیخی بورهان بوو کە ئیستا بنەماڵەیەکی گەورەی موکریانن .

بەهاری سـالی ١٣٠٠ی هەتاوی ١٩٢١ی زایینی بەشەوی جێژنی بەراتێ لەگوندی لاچین نیزیکی سابلاخ لەدایك بووم • مێژوکم لەمەمکی دایکم نەکردوە و فرچکم بەشیری دایەن گرتوە •

دایکم زۆر جار بەچاوی دادەدامەوە و دەیگوت : تۆ پێوقەدەمڕەش بووی • هەرتۆم وەزگ کەوت لەشی ساغم بەخۆمەوە نەدی • نەخۆشیم پێوە نووسا ، کوێرەوەری و پەژارە ڕووی تێکردم • لەسەر مانگ و رۆژی خۆم بووم کە ناچار بووین بڕەوین و بچینە لادێ • کە بەربویەوە ، نە من تلپاتی تەڕم لەمەمکی دابوو ، نە باوکت سیپالێکی لەماڵێدا مابوو • لەشکری شکاك ئێمەشی وەكهەموو خەلکی سابلاخ سافلەساف تالان کرد و گەسکی لەو ناومالەدا کـە سێسەدسال بوو وەسەریەك نرابوو و بە میرات بۆ باوکت بەجێ مابوو •

منیش جارجار بەپێکەنینەوە دەمگوت دایەگیان سووچی من چی‌یە ؟

دایەنەکەم ناوی یاسەمەن و خەلکی ئازەربایجان بوو • لەلەکەم کە ناوی عیزەت بوو خەلکی تورکیا بـوو ، ئەودووانە لەبەر هەژاری و نـەداری خۆیان پەڕیوەی کوردستان ببوون و لەگوندەکەی ئێمە گیرسابوونەوە و لەسەروبەندی لەدایكبوونی مندا منداڵێکیان ببوو • منداڵەکەی ئەوان لەمن بەختەوەرتر بوو ، نەژیابوو و تووشی کوێـرەوەری دنیا نەهاتبوو و عەمری درێـژی بۆمن بەجێ هێشتبوو و پارووی دایكوبابیشی لە رۆنی هاویشتبوو •

ئەو ژن و پیاوە هەژار و ئاوارە بە دڵوگیان منیان بەخێو دەکرد و زۆریان خۆش دەویستم • منیش ئۆگـری ئەوان ببووم وەك دایكوبـابی خۆم خۆشم دەویستن •

لەبیرمە زمانی ئەوانم وەك بلبل دەزانی ، جا نازانم تورکیم دەزانی یا ئازەری؟ ڕەنگبێ ئازەری بووبێ ، چونکە منداڵ زمانی دایکی باشتر فێر دەبێ •

مردنی عیزەت و تۆرانی یاسەمەنم باش وەبیر دێ • ئەم ڕووداوە یەکەم زەبری توند بوو کە وەهەستی ناسکی منداڵانەی من کەوت و یەکێکە لە بیرەوەریە هەرەتالەکانی ژیانم • لەڕاستیدا من دووجار هەتیو بووم و دووجارم دایكوباب مردون : جارێك بەساوایی و جارێك بەپیری •

بابم هەم دەولەمەند بوو ، هەم بەدل و دەس بلاو • چاکی بەخێو دەکردین ، پێنج خوشك و دووبرا بووین ، کاکم و خوشکێکم لەمن گەورەتر بوون • بەمنداڵی زۆر تێروتەسەل و کۆكوپۆشتە بووم • بەڵام کۆیلە و دیل بووم ، کۆیلەی ناو قەفەزی زێڕ ، کۆیلەی ڕێوشوێنی کۆن •

ڕێوشوێنی بنەماڵـەکەمان ئیجازەی نەدەدا من لـەگەل هاوتەمەنەکانم گالتەوگەپ بکەم • چونکە من کوڕەدەولەمەند بووم و ئەوان کوڕەهەژار • من کوڕی شیخەلیسلامی بەناوبانگ بووم • ئەوان کوڕی لادێییەکی بێناوونیشان • من بەروپشتئەتلەس بووم و ئەوان کەڕەکرمانج • من کۆكوپۆشتە بووم و ئەوان ڕووتوڕەجاڵ •

ئاخ ... گەورەکانم تێنەدەگەیشتن من چەندپەرێشان و کەلەلام ، ئەوان نەیاندەزانی بەوکردەوەی خۆیان چۆن هەستی من بریندار دەکەن ، برینێك کە دەبێتە گریمانەی ڕووحی و تامردن سارێژ نابێ .

ئێستاش کە وەبیرم دێتەوە کزەم لەجەرگی دێ و خەمێکی گران دامدەگرێ ، کە من لەهەموو خۆشی سەردەمی منداڵی بێبەش بووم . لەپێش چاوی من منداڵەکانی گوندەکەمان ، ئەورەش و ڕووتانەی هاوشانی من نەبوون ! بەئازادی و بێباکی گاڵتەوگەمەیان دەکرد ، لە خاكوخۆڵ دەگەوزین ، لە سەربانان هەڵدەبەزین ، لە قوڕوچڵپاودا غارغارێنیان دەکرد ، لەسەر تەپۆلك و کۆپەین ملانەیان دەگرت ، لەسەر سەهۆڵ خلیسکیان دەکرد ، لەسەر لۆدە کا باز بازێنیان دەکرد ، بەگژ یەکدا دەچوون ، پێك هەڵدەپرژان ، ئاشت دەبوونەوە ، ئاورۆچکەیان دەکردەوە و خانووچکەیان دروست دەکرد . هێلانە چۆلەکەیان دەردەهێنا ، تەبکەیان دەناوە . هەلووکێن ، تۆپێن ، هەمزەل ، هەنگلەشەلە ، دایە من مەدە بەگورگی ، هەڵوای بەشەپان ، قەرەقەری و دەیان جۆرە گاڵتەی دیکەیان دەکرد . بەلام من بەوتاوانەی کە نەجیبزادە بووم دەبوو وەك گەورەگەوران لە دیوەخان لەسەر چۆك دابنیشم و متەقم لەبەر نەیەتە دەر ! بۆ بەدبەختی لە ماڵی ئێمەدا نێرینەی لەمن پچووکتر نەبوو . دەبوو لەبەر هەموویان یەكپێ هەستم و تائیزنم نەدەن لەبەر دەستیان ڕاوەستم و دانەنیشم ، لەدوای هەمووان نان‌وچام بۆ دابنێن . چەندم پێخۆش بوو نە کەوای مەخمەر و تاقە و قوتنی* و خەزەلم* لەبەر دابا ، نە پانتۆلی ئاڵمانی زەردم لەپێ دابا ، نە کاڵەی شەمامەبەندی ئاوریشم چنم لەپێ دابا و نە شەدەی سەوزم لەسەر با و نە پشتێنی پەشمینەی کەسکم* لەپشت دابا و وەك منداڵە ڕووتەڵانەکان ئازاد بام .

نەڵێن ماشاڵڵا کوڕەکە لەوتەمەنەشدا ئازادیخواز بووە و هەستی بە جیاوازی چینایەتی کردوە و ڕقی لێبووە ، نەخێر نەوەڵڵا نە ئازادیخواز بووم و نەترەماش ، وازم لە گەمە و یاری بوو و بڕاوە .

تەنیا بیرەوەریەکی خۆشم لە زەمانی منداڵیم هەیە ، ئەویش ئەوەیە شەوانە دەچوومەوە ژووریّ و سەرم وەسەر ڕانی دایەمرۆت دەکرد و ئەویش حیکایەتی بۆ دەکردم ، تاخەو دەیبردمەوە . دایەمرۆت پیرێژنێکی دنیادیدەی کۆنساڵ بوو . بوخۆی نەیدەزانی تەمەنی چەندە ، بەلام بێگومان زۆری لەسەدساڵ هەڵبواردبوو . شەش پشتی بنەماڵەی ئێمەی دیبوو . سەرسپی و هاودەمی دایکم بوو . ڕووحسووك ، قسەخۆش و نوکتەباز بوو ، هەزاران نەقڵ‌ونەزیلەی خۆشی دەزانی و بۆی دەگێڕامەوە . زۆرشتی بەنرخ لەو فێر بووم کە لەژیاندا کەلکم لێوەرگرتن . ڕووحی شاد بێ .

ئەلفوبێم لەخزمەت مامۆستا سەعید ناکام خوێند ، کە ئەودەم مێرمنداڵ بوو . کاکم کە مامۆستای تایبەتی بۆ ڕاگیرابوو ، زۆر لەخوێندن دەترسا و خەریكبوو منیش بترسێنێ و بەمەرەدی* خۆی بەرێ . بەلام مامۆستا ناکام

نەكهەر سامی لەخوێندن شكاندم ، بەڵكە تێی گەیاندم خوێندن خۆش و شیرینە • پێش ئەوەی ئەلفوبیم پێ بناسێنێ بزنۆكە و مەڕۆكەی حوسێن حوزنی ئەوەندە بۆ خوێندبوومەوە هەموم لەبەر بوو • كتێبی ئەنجومەنی ئەدیبانی ئەمین فەیزی‌مان هەبوو • شیعرە گاڵتەكانی شێخ ڕەزای فێر دەكردم • لەبیرمە قەسیدە درێژەكەی عاریف سایبم كە وا دەس پێدەكا : « ئاوارەیی خاكی وەتەن و سەیر و سەفا ـــوم » لەسەرڕا بۆ خوارێ لەبەر* بوو ، وەك تووتی دەمخوێندەوە و لەمانای نەدەگەیشتم •

كە سامم شكا بابم ناردمیە سابلاخ تا لە مەدرەسەی دەوڵەتی بخوێنم • لەپێش‌دا زۆرم پێ‌خۆش بوو • لەمەدرەسەی « سەعادەت » ناونووسیم* كرد • بەڵام كە ڕۆژی هەوەڵ چوومە سەر كلاس تۆقیم و وەختابوو شێت بم • من منداڵێكی لادێیی نازدار بووم ، لەكوردی بەولاوە هیچ‌زمانم نەدەزانی لەمەدرەسەش كەس نەیدەوێرا بەكوردی قسە بكا •

من لەژیانم‌دا ڕۆژی ڕەش و تاڵم زۆر دیون ، بەڵام ڕۆژی ڕەشتر و تاڵترم لەو ڕۆژە نەدیوە كە چوومە مەدرەسە • مامۆستاكەم كە خۆی كورد بوو و دوایەش تێ‌گەیشتم فارسی باش نازانێ ، بەفارسی تێی‌ڕاخوڕیم هیچی تێ نەگەیشتم • هاودەرسەكانم كە هەموویان لەمن باوخۆش‌تر بوون پێم پێ‌كەنین ، زۆر بەخۆم‌دا شكامەوە • ماوەیەك بەشەو لەبن لێفەدا لەترسی مەدرەسە دەگریام و بەیانی بەقرخەمەرەسی* دەچوومەوە • منداڵ هەموو گاڵتەیان پێدەكردم و پێیان دەگوتم « كرمانج » • لە مەهاباد بەخەڵكی لادێ دەڵێن كرمانج و بەوشەیەكی سووكی دەزانن • دوایە بۆیان گێڕامەوە دەیانگوت بەفارسی جنێومان پێداوی و حاڵی نەبووی • چابوو سێ‌چوار كوڕەپوورم لەومەدرەسە دەیانخوێند و لەسەریان دەكردمەوە • دەنا منداڵە وردكە لەوانە بوو شێتم بكەن • ئێستاش نازانم كوێڕا فارسی فێر بووم و لەگەڵ وەزعەكە ڕاهاتم •

مەدرەسەكەمان خانوێكی گەورە و كۆن و كەلاوە بوو • تاقە چاوەیەكی* ئاودەست هەبوو قەت وەبەر نەدەكەوت • مزگەوتمان لێ نیزیك بوو ، بەڵام نە فەڕاشی مەدرەسە دەی‌هێشت* وەدەركەوین و نە مجێوری مزگەوت ڕێگای* دەداین بچینە ئاودەستی مزگەوت • بۆشكەیەك ئاوی چۆمی بۆگەن لەبن دیوارێك داندرابوو • دەفرێكی تەنەكەیان لەسەر دانابوو ، ئەوهەمووەمنداڵە بەودەفرە ئاویان* دەخواردەوە • هەمیشە لەسەر چوونەئاودەست و ئاوخواردنەوە شەڕ لەنێو شاگردەكان‌دا پەیدا دەبوو و « نازم » ی مەدرەسە ، كە پیاوێكی زور زاڵم بوو بیانووی وەگیر دەكەوت كە داركاریان بكا •

ژووری دەرس‌خوێندنمان تەنگ‌وتاریك بوو • پەنجەرێكی تێدا بوو كە لەباتی شووشە كاغەزی لێدرابوو • بۆئەوەی ڕووناكتر بێ كاغەزەكەیان بەرۆن چەور كردبوو • كورسیەكانی چەپەرەك و شكاو بوون • مێز و كورسی مامۆستاش لەهی ئێمە باشتر نەبوو • مامۆستاكەمان پیرەپیاوێكی كوێرەمووشەی زۆر

تووڕەوتۆسن بوو ٠ هەمیشە سێ‌چوار شوولی ئالووبالووی لووس‌ولێک* و ئەستووری لەسەر مێزەکە دانرابوو ٠ هەرکەس دەرسی نەزانی‌با یا ورتەی لەبەر هاتبا دەر زۆر بێ‌ڕەحمانە وەردەگەڕا سەروگوێلاکی ٠ تا فێری فارسی بووم دووسێ‌جاری بیزاز کردم ٠ بەڵام لەدوایی‌دا لێی‌نەدام ٠ کە مامۆستا چووبا دەر شاگردێک کە پێیان دەگوت « موبسیر » لەجێگای ئەو دادەنیشت ٠ ئەرکی ئەوە بوو هەرکەس بزۆزی بکا بە مامۆستا بڵێ ٠ هەموومان لە موبسیر پتر دەترساین تا لە مامۆستا ٠ هۆی ئەوە بوو مامۆستا ڕقی لەکەس نەبوو و لەخوڕا لە کەسی نەدەدا ، بەڵام موبسیر ئەوەی نەدەزانی ڕقی لەهەرکەس بایە با هیچیشی نەکردبا شکایەتی لێ‌دەکرد و مامۆستاش بێ لێ‌پرسینەوە و پێڕاگەیشتن دەیکوتا ٠

بەرنامەی دەرسەکانیشمان تازە فیکری لێ‌دەکەمەوە زۆر گران بوو ٠ ئەوساڵی وام ڕابوارد و لەئاخری ساڵێدا یەکێک بووم لە باشترین شاگردەکانی کلاس‌و لە ئیمتیحانی ئاخری* ساڵ‌دا زۆرباش دەرچووم ٠

هاوینێ چوومەوە گوند ٠ حەیف مامۆستا ئاکام لەوێ نەمابوو ٠ بەڵام میرزایەکمان هەبوو زۆر لەمامۆستاکەی مەدرەسەم خوێندەوارتر بوو ٠ لەکن ئەو و بابم کتێبی دووەمم تەواو کرد ٠ بەرنامەی ئەودەمی وابوو دەبوو هەموو کتێبەکە لەبەر بکەی و من هەمووم لەبەر کردبوو ٠

ساڵی دووەم زۆر ئاسوودە بووم ٠ هەرمەشق و حیساب و دیکتە مابوو لەوانیش‌دا باش بووم ٠ بۆیە هەر لەهەوەڵەوە یەکێک بووم لەشاگردە باشەکان و پێم وانیە لەوساڵی‌دا لەسەر دەرس لە شوولێک زیاتریان لێ‌دابم ٠ وەزعی مەدرەسەش لەپار باشتر بوو ، ژوورەکەمان لەهی پار زۆر خۆشتر و ڕووناکتر بوو ، مامۆستاکانیشمان باشتر بوون ٠ بەڵام یەکیان کە کورد بوو و دەرسی فارسی پێ‌دەگوتین زۆر توند و بەزاکوون* بوو ، هەموو رووحمان لێی‌تۆقی بوو ٠ مامۆستای حیسابمان ئازەری بوو ٠ فارسی ئەوەندە خراپ دەگوت کە ئێمەی منداڵ گاڵتەمان پێ‌دەکرد ٠ بەڵام حیسابی باش فێر کردین ٠ لەبیرمە ئێوارێک جەدوەلی زەربی بۆ نووسینەوە* و هەریەکە دانەیەکی داینێ و حاڵی کردین چۆنی لەبەر کەین ٠ گوتی سبەینێ ئێوارە لێتان دەپرسمەوە و هەرکەس ڕەوانی نەکردبێ غەڵەت* و شوولی لێ‌دەدەم ٠ من ئەوشەوەی نەنووستم تا لەبەرم کرد ٠ سبەینێ لێی پرسینەوە ، کەس نەبوو بەتەواوی لەبەری بێ و وێی‌نەکەوێ ٠ تەنانەت من کە زۆرچاکم لەبەر کردبوو شوولێکم ئافەریمانە هەرخوارد ٠ خۆش ئەوە بوو مامۆستای حیسابمان بۆخۆی لێی‌نەدەدابن و مامۆستاکەی ترمان ئەوزەحمەتەی لەباتی ئەو دەکێشا ٠

چوارکلاسم لەمەدرەسەی سەعادەت و پەهلەوی خوێند ٠ هاوینانیش لەگوند لەکن بابم تۆمار و کتێبی ئینشام دەخوێند و لەبەر خەتی ئەمیرنیزامی گەرووسی و میرزا حوسێنی ڕەشەم دەنووسیەوە ٠ ئینشای فارسی باش فێر ببووم و خەتم یەکجار خۆش بوو ، زۆر لە ئێستام خۆشتر دەنووسی ٠

دەڵێن دەعبای زیرەك بەدندووكێ پێوە دەبێ • بابم كە خەت و ئینشای منی دیت ، گوتی ڕۆڵــــە بوویە میرزا و خوێنــدنی مەدرەسە بەســــە ، بچۆ لە مەدرەسەی دینی بخوێنە و جێی مەلاجامی چــۆڕی بگرەوە • زۆرم پێناخۆش بوو دەست لــە خوێندنی مەدرەسە هەڵبگرم ، نازانم بۆ هیچ پێمخۆش نەبـوو ببمە مەلا • ڕقم لە بەرگەكەیان بوو • كەوای درێژ و تەشك و پالدێمی مەلایانەم پێ جوان نەبوو • بەڵام چار چبو ؟ حوكمی حاكمە و دەردی موفاجا • تەسریفی زەنجانیان لە بنهەنگڵ نام و هەیدێ بۆ خانەقای شێخی بورهان تا دەس بكەم بە ڕایەلەكردن و ئالێبابا گوتن* • جا پاش ماوەیەك كەوای ئاودامێن لەبەر بكەم و سیواك لەلاسەر بچەقێنم و شــالی گەرگەڕی لەسەر ببەستم و جێگای مەلاجامی چۆڕی بگرمەوە و وەجاغی بنەماڵەكەمان كوێر نەكەمەوە •

چوارساڵ لەخانەقا خوێندم یا باش ئەوەیە بڵێم نەمخوێند • بەڵام تۆڵەی كۆنەتی ساوایەتیم ئەستاندەوە • لەگــەڵ گەلی خاڵۆزاكانم كــە وەك بــەرانی سوڵتان مەحموود بەرەڵڵا و تەرخان بوون و لەهیچ جێگایەك دەنگ نەدەدران و كەس بەرپەرچی نەدەدانەوە ، گەلێكم بەدفەڕی و بزۆزی و دەسبزێوی كرد •

نەوەشێخ ، ئەویش نەوەشێخی چڵساڵ لەوەی پێش ئەگەر كەس دەستی وەبەر نەیەنێ و بەرپەرچی نەداتەوە لەسەروبەندی بلووغدا چدەمێنێ نەیكا ؟

ئەوچوارساڵە خۆشترینساڵەكانی ژیانی منن • زۆرخۆشمان ڕادەبوارد • دەستەیەكی ٨ـ٩كەسی هــاوتەمەن بووین ، هەموو خاڵۆزا و پووروزا بووین • هەرهەژارمان بێگانە لەگەڵ بوو كە لە خۆمان هەڵنەدەبوارد • ئەویش بۆخۆی زۆر قسەخۆش و خوێنشیرین بوو و باوكیشی پیاوێكی زۆرماقووڵ و لە خانەقا زۆر خۆشەویست بوو •

شاعیرێكی فارس دەڵێ :

مرد خردمنـــد هنرپیشەرا	**عمر دو بایست دراین‌روزگار**
تابیكی تجـــربە آموختن	**با دگری تجـــربە بستن بكار**

بۆ پیاوی خاوەنهونەر و زانا دوجار ژیان پێویستە تا لەیەكیاندا تەجرەبە* وەسەریەك بنێ و لەوی‌تریاندا تەجرەبەكەی لەكار بێنێ •

دەستی شكاو و ڕانی وردم ، ئەوی ئێستای دەزانم ئەگەر ئەودەم دەمزانی كار لەجێگایەكی دیــكە بوو و منیش شتێــكیتر بووم • بەڕاســتی خانەقا زانستگایەكی گەورە بوو و دەمتوانی زۆرشت فێر بم •

خانەقای ئەوسەردەمە زۆر ئاوەدان بوو • خەڵك دەهات و دەڕۆیی و كەس هەقی بەسەر كەسەوە نەبوو • فەرق و جیاوازی زۆركەم بوو • جارێكی دیكەشم گوتوە و دووپاتەی دەكەمەوە دەتگوت كەشتی نووحە • لەهەموو تۆو و تۆرە و ڕەگەزێكی لێبوو ، پەنای بێكەسان و لێقەوماوان و ئاواران بوو • پیاوچاك ،

خۆپارێز ، دیندار ، موسلمان ، مەلا ، سەید ، زانا ، خوێندەوار ، چەتە ، دز ، پیاوکوژ ، نەزان ، شێت ، بێکارە ، پەککەوتە ، کوێر ، شەل تەنانەت بێدینیش لەبنمیچێکدا کۆ ببوونەوە و پێکەوە دەژیان و هەموو یەکجیرەنانیان وەردەگرت •

ئەفغانی ، فارس ، تورك ، ئازەری و تەنانەت هیندیشی لێبوون • کوردی هەموو ناوچەکانی کوردستانی لێهەبوون • کە بەشێوەی جۆربەجۆر قسەیان دەکرد و هیوا هەبوون بەزەحمەت* تیکدەگەیشتن • پیـــاوی گەورە و زانـا بەناوبانگەکانی ئەوسەردەمی موکریان وەك مامۆستا فەوزی ، سەیفی قازی ، پێشەوا قازی موحـــەمەد ، حـــاجی مەلا موحەمەدی شەرەفکەندی ، عەلیخانی ئەمیری بەتایبەتی ئاغا خوێندەوار و زاناکانی فەیزوللابەگی هاتوچۆی خانەقایان دەکرد و بەمانگ و دوومانـگ لەوێندەرێ* دەمانـەوە • مەلای گەورەگەورەی لێبوون و دەرسیان دەگوتەوە • پڕبوو لە سوختە و موستەعیدی باش • کەسێك ویستبای بخوێنێ و شت فێر بێ جێگای خوێندن و شتفێربوون بوو • بـەڵام من لەکیسم چوو و ڕەفاقەتی خاڵۆزاکانم و فیز و هەوای نەوەشێخی نەیهێشت لەوهەلە کەڵکی پێویست وەرگرم • بێجگەلەوە لەماوەی ئەوچوارساڵەدا دووجار خراپ نەخۆش کەوتم و لەخوێندن بووم • جارێك کەوتوویم گرت و لەمردن گەڕامەوە • تەنانەت دەیانگوت ئاومان بۆ گەرم کردوی و کفنمان بۆ بڕیوی • جارێکیتر کوانێکی گەورەم لە لامل هات و شەش‌مانگ لەبەری کەوتم و پاشان عەمەلیان کرد و ماوەیـەکی دووروودرێژ بناوبوێر* بووم • ئەوکوانـە بەجارێك هێزوبڕستی لێبڕیم و هەرگیـز وەکخۆم لێنەهاتەوە • من بەمنـداڵی قەڵەو و پتەو و بەهێز و هەرەکـەت بووم • کەم منداڵی هاوتەمـەنی خۆم بە زۆرەوانی دەرۆستم دەهاتن • بەڵام کە ئەوکوانەم لێهات ئیتر هێز و توانام لە کەمایەسی* دا •

ئەودەمی لە سابلاخ دەمخوێند هەژارم دەناسی ، هاتوچۆی دوکانی بابی هەژارم دەکرد • مەلایەکی پیری زۆر قسەخۆش بوو • کە چوومە خانەقا یەکترمان گرتەوە و بووینە دۆست • جاروبار خۆمان لە گاڵتەوگەپ دەدزیەوە و شێعرمان دەخوێندنەوە • هەمووشوێنەوارەکانی سەعدی و حافز و مەولەوی و کەلیم و سایب و شاعیرە بەرزەکانی فارسمان پێکەوە دەخوێندنەوە و هەر تێگیراوێیەکی هەشمان با ڕەهاکردنی هاسـان بوو • خانەقا ئەدیبی زۆرگـــەورەی لێبوون ، لێمان‌دەپرسینەوە • مەلا قادرێکی پـــیری لـەرزی دەنگ‌نووســاوی لێبوو ، هەربەحاڵ مابوو • ئەگەر بڵێم ئەومەلایە ئاساری سەعدی لەخــودی سەعدی باشتر دەزانێ پێم‌وایە موباڵەغەم نەکـردوە • کەیفی بەوە دەهـات شیعرێکی سەعدی لێبپرسیـەوە ، جا بەودەنـگە نووساو و لەرزە سەعاتێـــك بۆت شیبکاتەوە • خۆ شێخ موحەمەدی خاڵم چ‌ئەدیبێك بوو من ناتوانم تاریفی بکەم • ئەودەمی شەڕەشەقی ژیان وای لێنەکردبووم ناوی خۆشم لەبیر بچێتەوە • هەر شیعرێکم خوێندباوە دەست‌بەجێ دەهاتە بەرم • هەزاران شیعری فارسیم لەبەر

بوو • شیعری کوردیشمان هەرچی وەگیر کەوتبا لەگەڵ هەژار دەمان نووسیەوە و لەبەرمان دەکرد •

لە ئاخری‌دا من و هەژار بەتەواوی لەتاقمی کوڕەشێخەکان جوێ بووینەوە و شەوورۆژ خەریکی شیعر خوێندنەوە بووین • چەندچیرۆکی گەورە و چووکی وەك ئەسکەندەرنامە و ئەمیر ئەرسەلان و شیرۆیە و حوسێنی کوردمان پەیدا کردن و خوێندمانەوە • شەوی سێشەممو و جومعەی وا هەبوو هەموو فەقێیەکانی خانەقا دەکەوتنە لایەك و من و هەژاریش لەلایەك و شیعرێنمان دەکرد • بڕوا بکەن بۆڕمان دەدان •

ئەوهەموو شێعرخوێندنەوە و ڕەفاقەتی هەژار و هاتوچوی مەجلیسی ئودەبای خانەقا زەوقی ئەدەبی لەمندا بەوجوود هینا و تەنانەت شیعری فارسیشم دەگوت • بەڵام تەنیا لەڕووم هەڵدەهات بۆ هەژاریان بخوێنمەوە • ئەو خوداگرتوەش* لەباتی ئەوەی بۆم چاك بکا و هانم بدا گاڵتەی پێدەکردم • لەبیرمە جارێکی شێعری شاعیرێکی فارسم دزی‌بوو و لەناو شێعری خۆم ئاخنی بوو ، بۆم خوێندەوە • گوتی وەڵڵا ئەوانی خۆت زۆر خراپن ، بەڵام هینەکەی ئیبنویەمین زۆر باشە • زۆر بەخۆمدا شکامەوە و دەستم لەوکارە ناڕەوایە هەڵگرت • خەریك بووم شتێك بەشتێك بکەم کە بابم تێگەیشت ئەوماوە عومرەم بەزایە چووە و لەخانەقا نەمخوێندوە ، ڕای گوێزتم بۆ کولیجە • ئەویش ملکی خاڵم بوو و مامۆستا فەوزی لەوێ مەلایەتی دەکرد •

دەبێ بڵێم من دەسکردی فەوزیم • ئەو هەڵی‌وەشاندمەوە و تێکی هەڵشێلام و سەرلەنوێ دروستی کردمەوە • ئەو دەرکی زانین و فێربوونی بۆ کردمەوە • ئەو ڕێگای ژیانی پێ‌نیشان دام • بێ‌گومان ئەگەر نەچووبامە خزمەت فەوزی و لەکن ئەومامۆستایەم نەخوێندبا ڕێبازی ژیانم ئەو ڕێبازە نەدەبوو کە گرتم و پێی‌دا ڕۆیشتم و ئێستاش بەرم نەداوە •

ئەو تێی‌گەیاندم من ڕۆڵەی کوردم و کوردیش نەتەوەیەکی بێ‌بەش و چارەڕەش و زۆرلێکراوە و دەبێ ڕۆڵەکانی لەپێناوی ڕزگارکردنی‌دا فیداکاری بکەن و لەخۆبوردویی نیشان بدەن • ئەو فێری کردم زەوقی ئەدەبیم چۆن تیف‌تیفە* بدەم و مشت‌ومالی بکەم • ئەو فێری کردم چۆن بنووسم و چۆن شێعر بڵێم • ئەو فێری کردم وڵاتەکەم خۆش بوێ و پێی هەڵبڵێم • ئەو حالی کردم کوردی زمانێکی ڕەوان و بەربڵاو و دەولەمەندە و دەکرێ ئەدەبێکی گەورە و دنیاپەسندی هەبێ •

ئەو حاجی قادری کۆیی ، نالی ، کوردی ، سالیم ، مەولەوی ، حەریق ، مەحوی ، ئەدەب ، و وەفایی پێ‌ناساندم و شێعرەکانی ئەوانی بۆ شی کردمەوە • ئەو فێری ڕۆژنامەخوێندنەوە و ڕۆمان‌خوێندنەوەی کردم • ئەو دیوانی شاعیرە شۆڕشگێڕەکانی فارسی بۆ پەیدا کردم و هانی دام بیانخوێنمەوە و شتیان لێ‌فێر بم • بەڵام سوێندی دام قەت بەفارسی شێعر نەڵێم و هەتا بۆم دەکرێ بەکوردی بنووسم •

ساڵ‌و نیویک لەخزمەت ئەو خوێندم • بەیانان لەگەڵ گزینگ دەکەوت ، دەچوومە ماڵی مامۆستا و زۆر ڕۆژی وا هەبوو ، تا بانگی نیوەڕۆی دەدا و مامۆستا هەڵدەستا بۆ نوێژ دەرسم دەخوێند و هیچمان ماندوو نەدەبووین ؛ کەم وابوو لەسەر کتێب دەرسم پێ بڵێ ، دوڕوگەوهەری نایابی لەدەریای قووڵ و بێ‌بنی زانستی خۆی دەردێنان و لەکۆشی منی هەژاری چاولەدەستی دەکردن • بەڕاستی مامۆستا و شاگرد نەبووین پیر و مورید بووین • من تاڕادەی پەرستن ئەوم خۆش دەویست و ئەویش منی بەکوڕی خۆی دەزانی • ئەگەر ڕۆژێك نەمدیبا ئارەزووم دەکرد • جومعە و سێشەممۆمان نەبوو • ئەو لە پێگەیاندنمدا بەپەلە بوو ، منیش تامی تێگەیشتنم کردبو و قەت لەخوێندن و خوێندنەوە و گوێڕاگرتن لە مامۆستا وەڕەز نەدەبووم •

پاش‌نیوەڕۆیانیش لەباتی مامۆستا دەرسم بەکچ و کوڕە گچکەکانی خاڵم دەگوت • ئەویش دووقازانجی هەبوو • هەم زانیاری خۆم بەرەوژوور دەچوو و هەم زەحمەتی مامۆستام* کەم دەکردەوە •

فەوزی بەبڕوای من یەکێکە لە گەورەپیاوانی مێژووی کوردستان ، کە داخەکەم شوێنەوارەکانی فەوتان و خۆشی لەبیر چۆتەوە • ئەولاوە کوردانەی لەسەردەمی پاتشایەتی ڕەزاخانی پەهلەوی‌دا کە بەتەقلیدی ئاتاتورك خەریك بوو گەلی کورد لە کوردستانی ئێراندا بتوێنێتەوە و یەکێك لەوسێ‌کوچکە ئاورە بوو کە پەیمانی سەعدآبادی پێك‌هێنابوو ، ئازایانە کوردایەتیان دەکرد ، یا ڕاستەوخۆ شاگردی فەوزی بوون یا شاگردی شاگردەکانی ئەو • بەتایبەتی پێشەوا قازی موحەمەدی شەهید شانازی بەوەوە دەکرد کە شاگردی فەوزی بووە •

مەلا ئەحمەدی فەوزی یا مەلای سولیمانی کێ بوو ؟ چکارەبوو ؟ بۆ پەڕیوەی مەڵبەندی ئێمە ببوو ؟ نازانم • من ئەودەمی ئەوندەم مەبەست نەبوو ئەوانە بزانم • لەڕووشم هەڵنەدەهات لێی‌بپرسم ، بۆخۆشی هیچ‌باسی خۆی بۆ نەکردووم • ئەوندە دەزانم دەیانگوت خەڵکی شاری سولیمانی‌یە و لە کوردستانی عیراقەوە لەگەڵ شێخەلیسلامی گەورەدا کە لەپێش بابمدا شێخەلیسلامی موکریان بووە و هەر لەبنەماڵەی مەلاجامی بووە ، هاتۆتە موکریان • پاش مردنی شێخەلیسلام ژنەکەی ئەوی مارە کردبۆوە و کچێکی لێ‌هەبوو کە بە جوانەمەرگی مرد • ژنێکی دیکەشی هێنا و کچێکی‌تریشی* لەوی بوو • وابزانم ماوە و مێردی کردوە • بۆخۆی لەساڵی ١٩٤٣–١٩٢٢دا لەگوندی حاجی‌کەند مرد و لەخانەقای شێخی بورهان نێژراوە • کتێب و نووسینەکانی وەگیر زاواکەی کەوتن کە هیوادارم نەفەوتابن • وەك بیستوومە پاش مردنی ١٤٠ تمەن دراو و دوومایني میرات لێ بەجێ‌ماوە •

فەوزی زانایەکی گەورە ، ئەدیبێکی کەموێنە ، کوردێکی پاك و بێباك بوو • بەڵام شاعیرێکی باش نەبوو • بیرێکی تیژ و وردی هەبوو ، ئەمما تەبعەکەی ئەوەندە ڕەوان نەبوو بتوانێ بیخاتە ناو چوارچێوەی شیعری عەرووزیەوە • ئەودەمیش شیعری سپی* نەببووە باو • جاروبار شیعری خۆی بۆ دەخوێندمەوە• بەڵام هیچ بەدڵم نەبوون • جارێکی قەسیدەیەکی درێژی فارسی بو خوێندمەوە و نەشی گوت هی‌خۆمە • بەڵام من زانیم شیعری خۆیەتی • بێدەنگ بووم تا تەواو بوو ، گوتی پێت چۆن بوو ؟ گوتم باش نەبوو • وادیار بوو ~~خۆشی~~ زۆری خۆش نەدەویست پێ‌کەنی و گوتی : هی خۆمە • بەڵام بۆ کەس وەكتۆ بیروبڕوای خۆی دەرنابڕێ و بۆ هەرکەسم خوێندۆتەوە گوتوویانە زۆر باشە ؟ گوتم قوربان لەسایەی تۆوە من وام لێ‌هاتووە شیعری باش و خراب لێك بکەمەوە • ئەوجار قاقا پێ‌کەنی و گوتی دیارە نەك‌هەر باش نین ، بەڵکە خراپیشن و کاغەزەکەی وردورد کرد •

درۆ نەبێ لەخۆیم نەبیستووە ، بەڵام بیستوومە زۆر دۆستی عاریف سایب بووە • ئەوەشم بیستووە چەندجار مەحموود جەودەت هاتۆتە موکریان و لەماڵی ئەودا خۆی شاردۆتەوە و لەگەڵ خەڵك تەماسی سیاسی گرتوە ، تەنانەت بیستوومە کۆمەڵەی ژینەوەشیان دروست کردوە • بەڵام هەرگوتەیە و زۆر جێگای متمانە نیە • مامۆستا غەزەلێکی حافزی تەخمیس کردبوو کە لەناو شیعرەکانی‌دا پەسندم کردبوو • ئەوەش بەندێك لەوتەخمیسەیە کە بەبڕوای من وەستایانەیە •

گهی شوی ز امیران پادشه محسوب
گهی وزیر و بدرگاه پادشه محبوب
گهی شوی بسر دار ناگهان مصلوب
« بچشم عقل دراین رهگذار پرآشوب »
« جهان و کار جهان بی‌ثبات و بی‌محل‌است »

بێجگە لەفەوزی من لە کولیجە مامۆستایەکی دیکەشم هەبوو کە زۆری لێ‌فێر بووم • سەید عەوڵای سەیدمینە پیاوێکی یەکجار دزێو و ناشیرین و زۆر ناقۆڵاو و نالەبار و زۆر شپرێو و ئاڵۆز بوو • نەخوێندەوار بوو ، بەڵام زۆر زانا و تێ‌گەیشتوو بوو • ڕەنگە بڵێن نەخوێندەوار و زانا وەك کۆڵە و شاخدارە و چۆن شتی وا دەبێ ؟ بەڵێ ئەوپیاوە نەیخوێندبوو ، تەنانەت حەرفێکیشی نەدەناسی • بەڵام لەئەدەبی فارسی و کوردی‌دا دەستێکی باڵای هەبوو • هەرچی جارێکی گوێ لێ‌بووبا دەهاتە بەری و قەتی لەبیر نەدەچۆوە• بەشی زۆری شانامەی فیردەوسی ، خەمسەی نیزامی ، مەسنەوی ، غەزەلیاتی سەعدی و بەتایبەتی سەرتاسەری دیوانی حافزی لەبەر بوو • خۆ باسی شیعری شاعیرەکانی کورد هەر ناکەم • کام شیعری هەرەگرانت

لێ‌پرسیباوە وردترین مەعنای لێ‌دەداوە . لەبیرمە جارێك کۆنەمەلایەك ئەوشێعرە فارسیەی لێ‌پرسیمەوە

آنچه بر من میرود گر بر شتر رفتی ز غم
میزدندی کافران در جنتالماوا قدم

من ئێستاش و ئەودەمیش ئەوجۆرە شێعرانەم بێ‌خۆش نەبوون و نین ، نەمزانی و مەلا گاڵتەی پێ کردم . لە خاڵعەولام پرسیەوە گوتی هەی لەمنت نەکەوێ ، ئەوە ئیشارە بەو ئایەتەیە کافر هەنگێ دەچنە بەهەشت کە وشتر لەکونی دەرزیەوە بچێ . یانی ئەوی لەشاعیر قەوماوە ئەگەر لە وشتر قەومابا وا باریك دەبوو لە کونی دەرزیەوە دەچوو و کافریش بە بەهەشت وەردەبوون .

بۆخۆشی شێعری دەگوت و بەخوێندەوارێك دەینووسینەوە . شێعرەکانی وەك شێعری شاعیرەکانی پێشوومان پڕ بوون لە وردەکاری شاعیرانە و وشەی بێگانە . بەڵام لەگۆرانی گوتن‌دا بەندی وای دەگوتن سەربەسەر گەوهەریان دێنا . وشەی ساکاری کوردی و قافیەی جوان و مانای وردیان هەبوو . ئەودووشێعرەی ئەوم لەبیر ماون :

جەفا و وەفا ، راستی و درۆ
بوونە کردەوەی ئەمن و ئەتۆ
جەفا پیشەی تۆ وەفا پیشەی من
ئەمن ڕەپوڕاست ئەتۆ درۆزن

سەڵت و ڕەبەن بوو ، لە دیوەخانی خالم دەژیا . بەتەواوی مەعنای کەلیمە هونەرمەند بوو . گوێی نەدەدا سەروبەرگ و دەموچاوی ، زۆر بەرزەفڕ بوو ، چاوی لە بەرات و خەڵات و شاباش و دیاری نەبوو . دەنگی خۆش بوو ، بۆخۆی و بۆ دڵی خۆی گۆرانی دەگوت . بۆخۆی وازی لێ‌نەبا ، شاش لەبەری پاڕاباوە متەقی لێ‌نەدەهات . چاك لەگەڵ من ڕێك کەوتبوو . شەوانە پێکەوە لەدیوەخان دەماینەوە . من کتێبم بۆ دەخوێندەوە و ئەو بەیتی بۆ دەگوتم . من لەوبەیتانەوە فێری وشەی ڕەسەنی کوردی بووم . ئەگەر مامۆستا فەوزی شاعیرە بەرزەکانی کوردی پێ‌ناساندم و ئەدەبی فارسی فێرکردم ، سەید عەولاش فولکلۆری ئەدەبی کۆنی نەتەوەکەمی پێ‌ناساندم و فێری وشەی ڕەسەنی کوردی کردم . هاونشینی سیدعەولا تەئسیرێکی قووڵی لەژیانی ئەدەبی مندا هەبوو و ئێستاش هەیەتی . ئەوپیاوە نەخوێندەوارە یەکێکە لەمامۆستا هەرەگەورە و بەنرخەکانی من .

با ئەوەش بڵێم من لە کولیجە بۆ یەکەمجار و ئاخرجار ئاشق بووم ، عیشقێکی پرسۆزوکوڵ و ئەفلاتوونی ، عیشقێکی پاك و خاوێن و ئاسمانی ،

عیشقێکی ساکار و منداڵانە و دوور لەهەوەس و هەوا • بەڵام ئەوعیشقە زۆری نەخایاند ؛ زۆری دەوام نەکرد • ئەوگڕوکفە زوو دامرکا و خۆڵەمێشی فەرامۆشی دایپۆشی • گراویەکەم* گاڵتەی بەهەستی پاکی من کرد • ئەو لەمن بەئەزموون‌تر بوو ، ئەو هەوەسباز بوو نە عاشق • بەڵام هەرچی بوو ئەو گڕوکفەش تەئسیری لەسەر قریحەی شاعیرانەی من بوو •

سالی ١٣١٧ کە لاوێکی ١٧ ساڵە بووم ، مامۆستاکانم لە کولیجە ڕۆیشت و منیش دەستم لەخوێندن هەڵگرت و چوومەوە ماڵێ و دەستم کرد بە کاروکاسبی • ئێستا ماڵمان لەگوندی شیلان‌ئاوێ بوو ، بابم سامانەکەی جارانی نەمابوو • بەڵام هیمەتەکەی هەر مابوو • برا و ئامۆزاکانی لێ‌جوێ ببوونەوە و هەرگوندێکی بۆ مابۆوە • چاك خەریکی کاسبی بووم و زوو فێری کاری کشت‌وکاڵ کرام • بەرۆژ کارم دەکرد و بەشەو موتاڵا • هەرچەند کتێب و ڕۆژنامەم کڕیبا بابم دەستی وەبەر دەستی نەدەهێنام • زۆر شەوی وابوو تا بەری بەیان نەدەنووستم و تەماشام دەکرد • بڕوام پێ‌بکەن ژوانی لەگەڵ کیژانم لەبەر خوێندنەوەی کتێب لەبیر چۆتەوە و لێم تۆراون و گلەیی‌یان لێ‌کردووم • ئەورۆژەی پیاومان لەشار دەهاتەوە و کتێب و ڕۆژنامەی بۆ دێنام نیوێکی ڕێگای بەپیرەوە دەچووم •

چاپەمەنی ئەوسەردەمی ئێران پێشکەوتوو نەبوو • چەندگوواری وێنەدار و جوان دەردەچوون ، کە لەلایەن سەفارەتی ئاڵمانی نازیەوە یارمەتی دەدران و بەقازانجی نازیسم‌یان دەنووسی • کتێبی سیاسی ئەودەمی هەموو لەبارەی هیتنەر و موسولینی‌دا بوون • ڕۆژنامەکانیش تەبلیغاتیان بۆ ئاڵمان دەکرد و بە بەژن‌وباڵای پەهلەوی‌یان هەڵدەکوت • تەنیا ڕۆژنامەیەك کە ئەودەمی شیرین بوو و تا ژیاش هەر شیرنتر بوو ونەحلەت لەوکەسەی مراندی تەوفیق بوو • ئەورۆژنامەیە ڕۆژانی پێنج‌شەممو دەردەچوو و لەهەممـوو ژمارەیەكدا دەینووسی : «شەوی جومعە دوۆشتت لەبیر نەچێ • دووهەم ڕۆژنامەی تەوفیق» • من ڕەبەن بووم ، دەنا ئەوی‌تریشم لەبیر دەچوو • بەڵام شەوی جومعە تەوفیقم لەبیر نەدەچۆوە • ئەو چیرۆکانەی تەرجەمە دەکران زیاتر پۆلیسی بوون • چیرۆك‌نووسی زۆرچاك هێشتا لەئێران پەیدا نەببوو • بەڵام من بۆژۆم نەدەکرد و هەموو شتم دەخوێندەوە • هات‌وچۆی مەهابادیشم دەکرد و دۆست و ئاشنای چاکم پەیدا کردبوون • جارێ ئەوە ئەرکێك بوو بابم پێی ئەسپاردبووم هەرچەند جارێ چووبامە شار دەبوو بچمە مەحکەمەی قازی موحەمەد و دیوەخانی میرزا ڕەحمەتی شافیعی و سڵاوی‌بابمیان پێ‌بگەیەنم • ئەودووجێگایە قەوغاترین دیوەخانی مەهاباد بوون و خەڵکیان زۆر لێ‌دەبوو و وردەوردە چاو و گوێم دەکراوە و گەورەپیاوەکانی‌-وڵاتم دەناسین و ئەوانیش لەبەر خاتری بابم حورمەتیان دەگرتم • بێجگە لەودووجێگایە کە ئەگەر لەبەر قسەی بابم نەبا هێندە نەدەچووم ، جێگایەکی‌تریش هەبوو کە ناکرێ ناوی بێنم • ئەو جێگایە

مەکۆی ئەولاوانە بوو کە هەوای نیشتمانپەروەری‌یان کەوتبوە سەر . زەبیحی و رەسولی میکاییلی قزلجی و نانەوازادە و ئیلاهی و سەیدی و زۆرکەسی‌ترم لەوێ ناسین . هەژاریش هەرچەندجاری هاتبا شاری بەمالی ئێمەدا دەهات . ئەورفیقانە کۆڕی ئەدەبی پچووکی کوردیان پێک دێنا و بە نەهێنی شێعری کوردی‌یان دەخوێندەوە . دەیان‌نارده کوردستانی عێراق و هەرچی کتێبی لەوێ چاپ کرابان بۆیان دەهات و دەیان‌دا بەمنیش . قەت نەم‌پرسی کێ بۆتان دەنێرێ و کێ دەیان‌هێنێ ؟ من کالەکخۆر بووم نە بیستانکڕن . چەند شاعیریش هەبوون شێعری خۆیان بە نەهێنی بلاو دەکردەوە . بەتایبەتی شێعرەکانی سەیفی قازی و ..... ئاگریان دەکردەوە .

سالی ١٣٢٠-١٩٤١ من‌لاوێکی پێگەیشتوو بووم . لە کاروباری کشتوکال و ئاژەلداری کارامە ببووم و لەئەدەبیاتی فارسی و کوردیش‌دا شارەزایی تەواوم پەیدا کردبوو . بۆخۆشم شێعرم دادەنا . دیوانێکی گەورەم دروست کردبوو . بابم ئەگەرچی بۆخۆی ئەهلی زەوق بوو و شێعری زۆر پێخۆش بوو ، زۆری پێ‌ناخۆش بوو من ببمە شاعیر . لەکن ئەو ببرای‌ببرای باسی شاعیری خۆم نەدەکرد . دەفتەری شێعرەکانم وەک بێچووەپشیلە لەبابم دەشاردەوە .

رۆژێک خەریکی شیعرنووسینەوە بووم . کارێکم هاتە پێش وەدەرکەوتم و دەفتەرەکەم لەکۆڕێ بەجێ هێشت . ترسی وەم نەبوو بابم لەووەختەدا بێتە دیوەخان . زۆرم پێ‌نەچوو کە هاتمەوە دەفتەرەسوور دیار نەبوو . پرسیارم کرد گوتیان بابت دەستی دایە و بردی ، لەپشتێن بەرەژێرم مرد . پێم وانەبوو بەهاسانی نەجاتم دەبێ . زانیم خراپم لێ‌قەوماوە . شێعرەکانم پوختە نەبوون ، لاسای شاعیرە کۆنەکانم کردبۆوە . هەموو جۆرە شیعرێکم دانابوو . تەنانەت لە فرهاویشتن‌دا لاسای شێخ‌رەزا و ئیرەج میرزای فارسیشم کردبۆوە . بۆیە هەقم بوو بترسم . گالتە نەبوو ، من هەم شاعیر بووم و هەم ئیعترافم بەگوناه کردبوو ، با بەخەیالیش بێ . منیش وەک شێخ‌رەزا بوختانم بەخۆم کردبوو و بابم شتی وای پێ‌قبوول نەدەکرا ، بەلام وا دیار بوو نەی‌خوێندبوونەوە . چوومەوە ژوورێ و گوتم ئەگەر کارەکە گەند بوو دایکم دەکەمە تکاکار . پرسیم گوتم کوا بابم ؟ گوتیان بەتووڕەیی چوە متبەخ . خۆم وەپەنا دا ، بەبۆلەبۆل هاتە دەر و لەبەر خۆیەوە دەیگوت : خوێڕی کارم بۆ فێر بووە . شاعیری شاعیری ! دەیەوێ لەبرسان بمرێ . خۆم بەمتبەخ‌دا کرد ، تەماشام کرد دەفتەرەسوور لەسەر کلی تەندوور بۆتە قەقنەس .

ئەو دەمی زۆرم پەرۆش بوو . بەلام پاشان گوتم دەستی خۆش بێ . چونکە بێ‌گومان ئێستا مابان* بۆخۆم دەم‌سوتاندن . راستە هەموو مەوزوون بوون و قافیەیان هەبوو . بەلام لاساکردنەوەی تەواو بوون و هەستی شاعیرانەی خۆمیان کەم تێدا بوو . پاشانیش زۆری وام فرێ‌داون .

بێجگە لە کاروکاسبی رۆژانــە و موتاڵا و خوێندنەوەی شــەوانە لە دێ مەرگەرمی دیکەشم بوون ، سواری و تەقلە و ڕمبازی و ڕاوەکەو و ڕاوەتاژی و ڕاوەتفەنگ .

بابم ئەسپی زۆر ڕەسەن و باشی هەبوون کەزۆری خۆش دەویستن و باشی ئاگا لێبوون . من و کاکم هەمیشە ئەســپ و ماینی تایبەتی خۆمــان هەبوو . هیچمان هەقمان نەبوو سواری ئەسپی ئەوی‌تر بین ، دیارە کاکم سەرپشك بوو و ئەسپی باشتری بۆخۆی هەڵدەبژارد . بەڵام لەدواییدا هەمیشە ئەسپی مــن باشتر دەردەچوون . چونکە لەوی هێدی‌تر بووم و کەمترم ماندوو دەکــردن و لەوی بەمشوورتر بووم و چاکترم ئاگا لێدەبوون و باشترم بەخێــو دەکردن . زۆرجاریش گرنەی تێدەهاڵاندم و ئەسپەکەی لێدەستاندمەوە و یەکی دیکەی دەدامێ . بەڵام بابم بۆی تێهەڵدەهێنامەوە و ئەسپ و ماینەکانی‌تری دەدا بەمن سواریان بم و تەعلیمیان بدەم . سوارێکی باش بووم و وڵاغم چاك دەعاملاندن . بەڵام قەت ڕاوکــەری چــاك نەبووم . نە تەماڵ و دیاردیم باش دەدیتــەوە ، نــە شوێنم چاك دەگێڕا ، نە داوم بە پەلــە بۆ دەچەقا ، نە تفەنگم باش دەنگاوت . دیارە بەتاپێ کەم وابوو لەهەردی ببوێرم . بەڵام نەمدەگەیاندە ئەوتفەنگچیانەی لە هەوا نەیاندەبوارد .

ڕۆژانی جێژن و بووك‌هێنــان و خەنەبەندان و کچ‌بەمێــرددان داوەت و ڕەشبەڵەکمان دەگرت . هەمووجارێ پیاوێکی ماقووڵ و ڕدێن‌سپی‌مان دەنارده کن بابم و ئیجازەمان لێوەردەگرت . هەمووجارێ موخالەفەتی دەکــرد . بەڵام هێندی لەبەر دەپاڕاینەوە دەهاتە ڕەدایە و بەوشەرتەی لەنەدیوی دیوەخانی ئێمە داوەت بگێڕێ ئیزنی دەداین . بەڕاستی خــۆش بوو ، کچو کــوڕ و ژنوپیــاوی گوندەکەمان هەڵدەپەڕین . من ئەورەسمەم لە ڕەشبەڵەکی لادێدا زۆر پێ‌جوان بوو کە پیاو مەگەر ژن بۆخۆی بانگی کردبا ، دەنا هەقی نەبوو بچێتە دەستی دۆیان . پیاو دەبوو هەمیشە لەپێشەوەڕا بچێتە نێو گەری داوەت ، دەنا عــەیب بوو . بەڵام دۆ دەبوو لە پاشەوەڕا بێتە ناو داوەت و هەڵبژاردن بەخۆی بوو . ئەورەسمە دەگەڕێتەوە سەر ئەوزەمانــەی کە ژن لەکوردەواریدا ئــازادی پتر بووە .

بۆ شەوداوەت ئیجازەمان لەکــەس وەرنەدەگرت . شــەوی مانگەشەوی هاوین لەحەوشەی مەڕی کچ و کــوڕی ئاوەدانی تێکەڵ دەبــوون و داوەتیان دەگرت و هەمیشە لەدووی منیشیان دەنارد . زســتانان لەئاخــەڵ و هوڵاندا شەوداوەتــمان دەگــرتن . جارجــارە سۆفی شــەیتان و شــۆفار خەبەری ئەوشەوداوەتانەیان بەبابم ڕادەگەیاند . ئەویش لەپێش‌دا جنێوی بەمن و دوایە بەچەند کوڕەجحێڵەی دێ دەدا و کەمێکی هەڕەشە لێدەکردین و دەبڕاوە . بەڵام بەقسەی شەیتان و شۆفــار دەستمان لە شەوداوەت هەڵنەدەگــرت و جنێوی گەورانیش بە قەولی کوڕەجحێڵەکان خەڵات بوو .

زستانان بەشەو جۆرابێن و کالەمستێن و فەلەی بێدەنگ و کۆسەبازی و تەرکی بن بەرەیان لەمزگەوت دەکرد و بەڕۆژ جکێن و ماتێن و مێشێن و هێلکەشکێن و شێروخەتیان دەکرد . من تا کتێبم وەگیر کەوتبایە لە دیوەخانی خۆمان وەدەر نەدەکەوتم و نەدەچوومە سەیری ئەوانە . بەڵام سەرەبەهاران هەموو ڕۆژێ دەچوومە تۆپێن .

لە مانگی خەرمانانی ١٣٢٠ـ١٩٤١ ڕۆژێکی چووبوومە سەر خەرمانان . کرێکارەکانمان خەریکی مالووسکزرینگاندنەوە و باڵەکەو بوون و منیش لە کنیان دانیشتبووم و ئەسپەکەم وەسەر کوێزر کردبوو . ئەودەمی فڕۆکە و ماشێن زۆرکەم بوون و خەلك پێی سەیر بوون . لەپڕ دووفڕۆکەی ڕەشی زەلام پەیدا بوون . ئێمە تاوێستا فڕۆکەی ئەوەندە زلمان بەئاسمانەوە نەدیبوو . هەموو دەستیان لەکار هەلگرت و تەماشای فڕۆکەکانیان دەکرد . دیمان فڕۆکەکان نیزیك بوونەوە و نەوی بوون و کاغەزیان بەردانەوە . هەموویان ڕایان کرد بزانن چی یە ؟ ژنێك لەپێش هەمواندا گەڕاوە و کاغەزێکی دامێ و گوتی ها بەقوربانت دەبم بیخوێنەوە بزانە چیە و چی تێدا نووسراوە ؟ .

بڕوا بکەن وەختابوو لەخۆشیان باڵ بگرم . ئەوکاغەزە بەیاننامێك بوو کە بە زمانی کوردی نووسرابوو . چۆن ئەوە خەونە ، یاراستی یە ؟ دەوڵەتێکی گەورەی وەك یەکێتی سوویێتی بەزمانی کوردی بەیاننامە بڵاو بکاتەوە ؟ بۆمن هەر وا کەم نەبوو .

بۆ من کە شێت و شەیدای زمانی کوردی بووم ئەوپەڕە کاغەزە بەس بوو کە لەخۆشیان شاگەشکەم بکا . ئەودەمی وا وردم لێك نەدابۆوە ، بەڵام لەواقیعدا لەباری سیاسی یەوە ئەوکارەی دەوڵەتی شووڕەوی. ئەوپەڕی ئازادیخوازی تێدا بوو و نیشانەی ئەوە بوو کە ئەودەوڵەتە ئیعتراف بە بوونی گەلانی جۆربەجۆری ئێران دەکا .

ئەوبەیاننامە بۆنی شەڕی لێدەهات . دیار بوو لەشکری سوور هاتبوو دەئێرانەوە . هەرچەند لە بەیاننامەکەدا دلخۆشی خەلکیان دابۆوە و هەڕەشە و شتی وای تێدا نەبوو ، بەڵام ئێمە زۆر لە ڕووسان دەترساین . پیرەکان نەقلی بەدفەڕی و بێڕەحمی و دەستوەشێنی لەشکری تەزاریان لە شەڕی یەکەمدا بۆ گێڕابووینەوە . لەسەرتاسەری ڕۆژگاری حکوومەتی پەهلەویدا ڕۆژنامەکانی ئێران هەر شتی خراپیان لەدژی شووڕەوی نووسیبوو . باڵشویك لەوسەردەمەدا لەئێران گەورەترین جنێو بوو . خۆ بەتایبەتی پاش ئەوەی شەڕ لەنێوان ئالمانی نازی و یەکێتی سوویتی دا هەلگیرسا ، چاپەمەنی ئێران هەموونووسینەکانیان بەسوودی ئالمان و بەزیانی شووڕەوی بوو . ماوەیەك بوو شارەوانی مەهاباد ڕادیۆیەکی هێنابوو و بەرنامەکانی « بیرلەنی » بە زمانی فارسی بڵاو دەکردەوە ، کە سەرتاپا جنێو بەکۆمونیزم و باڵشوێزم بوو .

بەڵام ئەوانە هیچی بۆ من لەووەختەدا گرنگ نەبوون • گرنگ ئەوە بوو کورد میللەتێکە دەوڵەتان دەیناسن‌و بەیاننامە بەزمانی ئەو بڵاو دەکەنەوە •

نازانم چۆن خۆم گەیاندە ئەسپەکەم و سوار بووم و پێم‌پێوە نا و لەسەرجڵەوان چوومەوە ماڵ ، بەیاننامەکەم بۆ بابم خوێندەوە • بەڵام ئەو بەپێچەوانەی من ڕەنگی بزرکا ، شڵەژا و بەکاوەخۆ گوتی : ڕۆڵە قەوما ، وادیارە ڕووس هاتوونە دەئێرانەوە • شەڕوکێشە پەیدا دەبێ ، وڵات دەشێوێ • کوڕی خۆم تۆ نەت‌دیون‌و نایان‌ناسی • زۆرخراپن ، زۆر پیاوکوژ و بێ‌بەزەیی و دەست‌ڕەشن • من کوشتاری سابڵاخم بەچاوی خۆم دیوە و لەبیرمە چۆن خەڵکی بێ‌دەرەتان و لێ‌قەوماویان بەشیران شەقوپەق دەکرد • دەبێ زوو خۆمان خڕ کەینەوە و خۆ بگەیەنینە قایمە • خودا بمان‌پارێزێ • ڕۆژی پیاوانە ، بۆ ئەورۆژە بوو دەمگوت فێری سواری و تفەنگ‌هاویشتن بن • بۆی مات بوو و دووسێ‌جار لەبەر خۆیەوە گوتی : « هەرزن و بزن چیایە مەزن »

بابم هەقی بوو نیگەران بێ • چونکە ئەو لەشکری تەزاری دیبوو • ئەو کوشتاری بێ‌ڕەحمانەی ژەنەراڵە کۆنەپەرستەکانی ڕووسی لەکوردستاندا دیبوو • ئەو وەکوو زوربەی ئێرانیەکان ئاگای لە ئاڵوگۆڕی پاش شۆڕشی ئوکتۆبر لە یەکێتی سوویێتی‌دا نەبوو • نەیدەزانی لەشکری سوور چۆن عاملاوە ؟ •

بۆ ئێوارێ چەندپیاوی ماقووڵی مەهاباد پەیدا بوون • ئەوانیش دۆست و هاوتەمەنی بابم بوون • شەڕی یەکەمیان وەبیر دەهات • زۆر لەبابم پتر نیگەران بوون • یەکیان گێرایەوە و گوتی تۆکەس لەبنەماڵەی ئێمە بەڕۆژێك بەدەستی ساڵداتی ڕووس کوژراون •

ئەوقسانە منیشی بڕێك نیگەران کردبوو • بەڵام لەخۆشی بەیاننامەکە هەر شاییم لەدڵدا دەگەڕا •

خەریکی خزمەتی میوانەکان بووم • بەڵام هەردەمەنادەمێك بەیاننامەکەم دەردێنا و دەمخوێندەوە و سەرلەنوێ لەتەنکەی گیرفانم دەناوە •

شەو کاکم و پیاوەکانمان چوون و ژن‌ومنداڵی ئەومیوانانە و خزمەکانی خۆمانیان لەشار هێنا دەر •

بەیانی دوو فرۆکە هاتن و چەندنارنجۆکی پچووکیان بەشار دادا ، ئەرتەشی شاهەنشاهی ، ئەوئەرتەشەی لەکوشتنی میللەتی ئێران‌دا لاسای داگیرکەرانی مەغوول و نازی دەکردەوە ، تاوێکی بەربەرەکانی نەکرد و پێش ئەوەی لەشکری سوور بگاتە مەهاباد چەکی‌فڕێ دا و وەك تۆوی هەرزن بڵاو بوو • هەژار لەوبارەوە هەرئەودەم چەند جوانی گوت :

« بەبلاوبوونی دوو بەرئاگاهی »
« بوو بلاو ئەرتەشی شەهەنشاهی »

تفەنگی بڕنۆیان دەدا بەنانێـــك • ئەویش ئەوی ئازایـــان ، دەنا ئەوی ترسەنۆك بەرتیلی دەدا تفەنگەکەی لێوەرگرن •

بەشی زۆری خەڵکی مەهاباد ڕوویـــان لەگوندەکەی ئێمـــە کرد • بابم پێشوازێکی باشی لێکـردن و هەرچی هەمانبوو لە ئیختیـــاری نان • عەمباری گەنمی کردەوە و ئاشەکانی گونـدەکەمانی دا بەخەڵك و هـەرکەس هەرچەندی نارد ویستبا دەیاندایە •

هەمووڕۆژێ جاڕیان دەکێشا هەرکەس هەرچی پێویستە بێ لەڕوودامان و شەرمکردن داوا بکا • خەڵکی مەهاباد ئەوپیاوەتیەی بابمیان لەبیر نەچوو و تا ما زۆریان ئیحترام گرت •

چوارپێنج ڕۆژ کەس بەسەر کەسەوە نەبوو • لەپێشدا لەشکری ئینگلیس گەیشتە سابلاغ و دەستێکیان ڕەسەربارخانە خست و چەکی قورسیان بـرد • دوایە لەشکری سوور هات • بەپێچەوانەی ئەوەی چاوەنۆڕی دەکرا نە کەسیان کوشت ، نە کەسیان تالان کـرد ، نە ئازاریان بەکەس گەیاند • ئەوەنـدە باش لەگەڵ خەڵك جووڵانەوە کە کەس بە لەشکری داگیرکەری نەدەزانین • نەقڵێکی خۆشم وەبیر هاتەوە : لە زەمانی پەهلەویدا کابرایەکی دز و چەتە و پیاوکوژ و خراب پەیدا بوو • بە تاقی‌تەنێ کەلەگایی لەخەڵك دەکرد • کـەتە پێنج‌تیرێکی کۆنی پێبوو و لەوناوەدا دەگەڕا و هەرچی وازی لێبا دەیکرد • پۆلیسی ئێران بۆی نەدەگیرا • بەڵام زانی‌بـــای چۆتە هەرماڵێك خاوەنماڵـــەکەی دەگرت • کابرایەکی پیریـــان بەوتاوانە گرتبوو کە شەوێـــك « سۆغرە » یانی ئەوچەتە پیاوخرابە نانی لەماڵی خواردبوو • دووساڵ بوو لـەورمێ گیرابوو • کە هاتەوە پێوەی چـووم و گوتم مامە چۆنت نەجـات بوو ؟ گوتی چووزانم ، فریشتێکی سووری چاوشین هات و دەرکی لێکردمەوە و گوتی بڕۆ •

لەشکری تاران لە موکـریان نەما • لەپێشدا عەشـــیرەتەکان تا ڕادەیەك ئاڵۆزیان کرد و یەکتریان کوشت • بەڵام وردەوردە وڵات ئارام بۆوە و وەزعێکی لەبار بۆ جووڵانەوەی سیاسی پێك هات •

ئێمە یانی ئەوپۆلە لاوەی لە زەمـــانی پەهلەویەوە یەکترمان گرتبـــوو و دۆستانە پێکەوە کارمان دەکرد • مەیدانمان بـۆ ئاوەڵا بۆوە و چـالاکی خۆمان پەرە پێدا • دەمانناردە عیراق ڕۆژنامـــە و گۆواری کوردیان بۆ دەهێنـــاین و دەمانخوێندنەوە • من شێعری خۆم و شێعری شاعیرەکانی ترم بەخەت بۆ لاوەکان دەنووسیەوە و بڵاوم دەکردنـــەوە • دلشادی ڕەسوولی لە عیراقـــەوە هاتبۆوە • ئەو ئیملای کوردی لـــەهی ئێمە باشتر بوو و خەتیشی خۆشتـــر بوو و زۆریشی شێعری بێکەس و پیرەمێرد و ئەحمـــەد موختاری جاف و حەمدی لەبـەر بوون و بەخەت بڵاوی دەکردنەوە • گۆواری گەلاوێژ ڕۆڵێکی باشی یاری کرد و لاوەکانمان فێری کـــوردی خوێندنـــەوە بوون • هەلومـــەرج بۆ پێك‌هـــاتنی حیزبێکی ناسیونالیستی کوردی لەمەهاباد پێك‌هاتبوو •

پاش دامەزراندنی حیزبی تودەی ئێران چاپەمەنییەکانی ئەوحیزبەش ئالوگۆڕێکی فیکرییان لەناو کۆمەڵی کوردەواریدا پێکهێنابوو • تەنانەت چەندکەسی کورد و ئەرمەنی تێکۆشان لکی ئەوحیزبە لە موکریان دابمەزرێنن • بەڵام خەڵك پێشوازی لێنەکردن • حیزبێکیش بەناوی حیزبی ئازادی بە بەرنامەیەکی چەپیەوە سەری هەڵدا و نەژیا •

تا ڕۆژی ٢٥ی گەلاوێژی ١٣٢١– ١٦ی ئابی ١٩٤٢ کۆمەڵەی « ژ • ك » دامەزرا • ئەوانی ئەوکۆمەڵەیان دامەزراند دۆستانی پێشووی من بوون • من لەوسەروبەندیدا لەتەورێز بووم و لەڕۆژی دامەزرانی کۆمەڵەدا حوزوورم نەبوو• کە هاتمەوە بەهۆی زەبیحی کە لەمێژسال بوو دۆست بووین بە کۆمەڵە ناسێندرام • لە ماڵی یەکێك لە دۆستەکانی خۆم کە پاشان زانیم ئەندامی ژمارە یەکی کۆمەڵەیە و بەڕاستی تێکۆشەرێکی بەجەرگ و ئازا و نەبەز و کۆڵنەدەر بوو ، بەقورئان و بەئاڵای کوردستان و بەشەرەفی خۆم و بەشمشێر سوێندیان دام کە بەزمان و بەقەڵەم و بەئیشارە خەیانەت بەنەتەوەی کورد و ئەندامی کۆمەڵە نەکەم • ناوی تەمێنی حیزبیم « هێمن » بوو و ژمارەی ئەندامەتیم – ٥٥ – • من هەقم نەبوو هیچ لەوان بپرسم • بەڵام ئەوان ئەوەندەیان موتمانە بەمن بوو ، پێم بڵێن هەزاریش ئەندامی کۆمەڵەیە و خۆت لەکن ئەو مەشارەوە ئەوەش بەو ڕادەکەیەنێن •

بەوجۆرە من لەژیانی کۆمەڵایەتی و سیاسی و ئەدەبیمدا پێم نایە قۆناخێکی نوێ •

ئەندامەتی کۆمەڵەی « ژ•ك » گۆڕانێکی سەیری بەسەر مندا هێنا • شەووڕۆژ لەبیری کۆمەڵەدا بووم کە ئەویش ئامانجی ڕزگارکردنی نەتەوەکەم بوو • هەموو ئاوات و ئارەزووی تایبەتی خۆم وەلا نا • ئیتر نەتەنیا دەستم لە شەوداوەت و هەڵپەڕین و ڕێبازگرتن و لەسەرسوانەوەستان هەڵگرت ، بەڵکوو وەك سۆفی تۆبەکار تووشی هەرکیژ و ژنێکی کورد دەهاتم سەرم دادەخست و چاوم لێنەدەکرد • چونکە ئەوەشم بەخەیانەت دەزانی • بۆ خاتری کۆمەڵە من دەستم لەیارێك هەڵگرت کە بەگەورەترین مەحرومییەتی ژیانمی دەزانم و ڕابردنی زەمانیش لەبیری نەبردوومەوە و ناسۆری لەدڵمدا هەرماوە •

لەوساڵانەی دواییدا دۆستێکم کە باش لە شێعر بەتایبەتی لەسەبکی شاعیری من دەگا ، گوتی : تۆ بۆ گوتووتە : ئاشقی چاوی کەژاڵ و گەردنی پڕخاڵ نیم » ؟

گوتم کاکە من قەت درۆم لەگەڵ ئیحساسی دەروونی خۆم نەکردوە • ئەگەر تۆ دەتزانی من ئەوشێعرەم لە چ هەلومەرجێکدا گوتوە ، بڕوات دەکرد هەستی دەروونی خۆم دەربڕیوە و بەڕاستی لەوکاتەدا من لەخەیاڵی چاوی کەژاڵ و گەردنی پڕخاڵدا نەبووم •

«کۆمەڵە» بێجگە لەوەی کۆمەڵەیەکی سیاسی بوو کۆمەڵەیەکی کۆمەڵایەتی و

ئەخلاقیش بوو . زۆربەی ئەندامانی کۆمەڵە بڕوایان بەوسوێندە هەبوو کە خواردبوویان و دەستیان لەناکاری دزێو هەڵگرتبوو . دزی ، خراپە و نێوان ناخۆشی لەکزی دابوو و دەتوانم بڵێم لەهێندێك جێگایان هەرنەما .

هێندەی پێ نەچوو کۆمەڵە سەرانسەری کوردستانی ئێرانی تەنیەوە و پەلی هاویشت بۆ پارچەکانی تری کوردستان . بەتایبەتی لەکوردستانی عیراقدا لکی کۆمەڵە زۆر پەرەی گرت و بەهێز بوو .

ئەندامانی کۆمەڵە لەهەموو چین و توێژەکانی کۆمەڵی کوردەواری پێك هاتبوون و جیاوازی بیروبڕوای سیاسی و فەلسەفیان هەبوو . ئەگەر چاوێك بەئۆرگانی کۆمەڵەدا بخشێنن ئەوڕاستیەتان بۆ دەرکەوێ ، کە من لێرەدا مەجالم نیە بۆتان شی بکەمەوە . بەڵام هەموو لەسەر شتێك رێك کەوتبوون . ئەویش ڕزگاری کوردستان بوو . ئەندامی کۆمەڵە خاوەنی هەربیروبڕوایەك با و لە هەرچین و توێژێك بایە بۆ فەرمانی لای سەروو نەك ئامادە بەڵکە بەڕاستی فیدایی بوو .

داهاتی کۆمەڵە تەنیاوتەنیا مانگانەی ئەندامان و فرۆشی چاپەمەنیەکان و داهاتی تیئاتر و نومایشەکانی بوو . کەچی زۆر بەباشی بەرێوە دەچوو . هۆی ئەوە بوو هەمووکەس بەوپەڕی دلخۆشیەوە مانگانەی دەدا و چاپەمەنی کۆمەڵەی بەچەند هێندەی نرخی دیاری کراو دەکڕی . من خۆم دیومە ژمارەی «نیشتمان»یان بە ۲۰۰ ئەوەندەی نرخەکەی کڕیوە . نیشتمان قەت دانەیەکی نەدەماوە . کۆمەڵە لەپێشدا کتێبێکی بچووکی شێعری بڵاو کردەوە بەناوی دیاری کۆمەڵەی «ژ.ك» کە شێعرە نیشتمانیەکانی حاجی قادر و مەلای گەورەی کۆیە و هەژار و شێخ ئەحمەدی حیسامی تێدا چاپ کرابوون و دەس بەجێ تەواو بوو . دوایە گۆواری نیشتمانی وەك ئۆرگانی کۆمەڵە چاپ کرد .

یەکەم شێعری من لەژمارە دووی نیشتماندا بەناوی م.ش هێمن بڵاو کرایەوە و ئیتر بوومە ئەندامی دەستەی نووسەرانی ئەوگۆوارە و لەهەموو ژمارەکانیدا شێعر و وتارم بڵاو کردەوە .

زەبیحی سەرنووسەری نیشتمان بوو و بەڕاستی لە چاپ کردنی ئەوگۆوارەدا زەحمەتی کێشا و وریایی نیشان دا . جگە لە زەبیحی و چەندکەسی باوەڕپێکراوی تر کەس دەستەی نووسەرانی نیشتمانی نەدەناسی و نەیدەزانی ئەوگۆوارە لەکوێ چاپ دەکرێ .

ئەندامی کۆمەڵە وەك ئەندامی حیزبێکی نهێنی و بەدیسپلینی توند هەرئەوەندەی دەزانی کە پێویست بوو بیزانێ .

لەبیرمە نیشتمانم بۆ بابم دەخوێندەوە . بەتایبەتی شێعرەکانی خۆم و دەیگوت کوڕە ئەوهێمنە کێیە ؟ لەدلی خۆمدا پێ دەکەنیم ، بەڵام نەدەکرا بڵێم ئەوکەسەیە کە تۆ دەفتەری شێعرەکانت لێ لەتەندووری بەکەمران* هاویشت . کۆمەڵە گۆواری ئاواتیشی چاپ کرد و من لەویشدا نووسیم .

ئیناتری « دایکی نیشتمان » گەورەترین تەبلیغاتی بۆ کۆمەڵە کرد • ئەو ئیناترە کە زۆریش ساکار بوو و دەتوانم بڵێم لەباری هونەری و تەنانەت فیکرەوە ناتەواویش بوو • سێ‌چوار مانگ لە مەهاباد و شارەکانی تری موکریان لەسەر شانۆ مایەوە • کەم‌کەس هەبوو نەچووبێ و هەرکەسیش چووبا دەگریا و هەستی کوردایەتی دەبزووت • لەدێهاتی زۆر دوورەدەستەوە* خەڵك بۆ دیتنی ئەونومایشە دەهاتن • بێجگە لەتەبلیغاتی سیاسی لەباری ماددیشەوە داهاتێکی زۆری هەبوو و کۆمەڵەی دەوڵەمەند کرد •

کۆمەڵە هەر بەوداهاتانە توانی چاپخانەیەکی دەستی بکرێ و لەمەهاباد دای بمەزرێنێ •

تا زیاتر لە کۆمەڵەدا کارم دەکرد پلەی زانیاریشم پتر دەچووە سەر و لە پیاوی زانا و ئەدیبی وەك پێشەوا قازی موحەمەد و کاکە رەحمانی موهتەدی نیزیکتر دەبوومەوە و شتیان لێ فێر دەبووم • هیچ‌کام ئەوپیاوە گەورانەی کورد کە لە پارچەکانی تری کوردستانەوە دەهاتن لەمن شاراوە نەبوون • هەمزە عبداللە ، مستەفا خۆشناوی شەهید و میرحاج و قودسی شەهید و زۆری‌ترم لەوتێکۆشەرانە دیتن و ئاڵوگۆڕی فیکریم لەگەڵ کردن • چاپەمەنیەکانی ئێران پێشکەوتوانەتر بوون و شتی تازەیان تێدا بوو • بەتایبەتی چاپەمەنیەکانی حیزبی تودەی ئێران لە ڕوون‌کردنەوەی بیروڕای سیاسی مندا کاریان کرد • ڕەوابیتی فەرهەنگی ئێران و شوورەوی لقی لەمەهابادیش دامەزرا • منیش یەکێك لەوانە بووم کە لەوێدا کارم دەکرد • هەرچەند بەداخەوە ئەوبنکە بێشنیارەکانی منی جێ‌بەجێ نەکرد و هیچی بەکوردی بڵاو نەکردەوە ، بەڵام زۆر شتی بەنرخی بەفارسی بڵاو دەکردەوە و من کەڵکم لێ‌وەردەگرتن • شێعر و نووسراوی کوردی بەئازەری و رووسی تەرجەمە دەکران و ئەوەش دەسکەوتێکی باش بوو بۆ ئێمە • یەکێك لەوشتانەی تەرجەمە کران و منیش لەتەرجەمەکردنیدا بەشدار بووم ئالەکۆکی هەژار بوو ، کە لەلایەن ئینسانێکی واقعی و شاعیرێکی باشی ئازەربایجانی شوورەوی مامۆستا جەعفەر خەندانەوە بەئازەری و بەشێعر تەرجەمە کرا •

شەڕی ماڵوێرانکەری دووەم بە تێك‌شکانی فاشیزم و نازیسم و شرت‌وگوم‌بوونی هیتلەر و کوژرانی موسولینی و گیران و لەناوچوونی شەڕهەڵایسینەکان تەواو بوو • هیوا و هومێدی گەلانی ژێردەست و زۆرلێکراو گەشەی پەیدا کرد • لەشکری هاوپەیمانەکان لەئێران چوونە دەر • لەحاڵێکدا کە جووڵانەوەی ڕزگاریخوازی گەلانی ئێران ڕۆژبەڕۆژ پەرەی دەگرت •

گەلی کورد یەکێك بوو لەوگەلانەی کە هیوای بەدواڕۆژی گەشەداری خۆی دەم‌بەدەم پەرەگرتر دەبوو •

دەستەیەك لە ڕووناکبیران و ئەندامانی کۆمەڵەی « ژ.ك » هاتنە سەر ئەوبڕوایە ، کە جێ‌بەجێ‌کردنی بەرنامەی کۆمەڵە لە هەل‌ومەرجی ئێستای جیهان

و کوردستان‌دا ئیمکانی ئەمە • بۆیە بەرنامەیەکی کورت و نوێیان کە لەگەڵ هەل‌ومەرجی ئەوسەردەمی‌دا دەگونجا گەڵاڵە کرد و لە ڕۆژی سێی‌خەزەڵوەری ١٣٢٤ـ١٩٤٥ یەکەم کۆنگرەی حیزبی دیموکراتی کوردستان لەشاری مەهاباد گیرا و ئەوبەرنامە پەسندکرا و ڕێکخراوی حیزبی دێموکراتی کوردستان هەر لەسەربناخەی ڕێکخراوی کۆمەڵەی « ژ•ك » دامەزرا و تەنیا لەکادری ڕابەری‌دا ئاڵوگۆڕێك پێك‌هات و پێشەوا قازی موحەممەد کە ئەندامێکی سادەی کۆمەڵە بوو و ناوی نەهێنی « بینایی » بوو بە پێشەوای حیزب هەڵبژێردرا و سەرۆکی کۆمەڵە کە پیاوێکی زۆر تێکۆشەر و ئازا و پاك بوو لەکادری ڕابەری‌دا نەما • ئەم ئاڵوگۆڕە هیچ‌کاری نەکردە سەر ئەوپیاوە و لە ڕیزەکانی خوارەوەی حیزب‌دا درێژەی بە خەبات و کاری خۆی هەردا و ڕەنجێکی زۆری کێشا •

لە کۆبوونەوەکانی کۆنگرەدا من بۆیەکەمجار لەژیانم‌دا لەبەرامبەر خەڵك‌دا شێعرم خوێندەوە • کاتێك بەرێوەبەری کۆبوونەوە گوتی : ئیستا « ئاغای هێمن » شێعرتان بۆ دەخوێنێتەوە و من بۆ شێعر خوێندنەوە بەشەرمەوە چوومە سەر مینبەری مزگەوتی سووری مەهاباد ، هەمووکەس تەنانەت پێشەواش واقی وڕ ما و لەخۆیان دەپرسی : چۆن هێمن شاعیر و نووسەری نیشتمان (سەید موحەممەدئەمینی شیخەلیسلامی) بوو و ئێمە نەمان‌دەناسی ؟ بابیشم کە ئەوەی بیستەوە لە گفتی خۆی پەشیمان بۆوە و گوتی هێمن شاعیرێکی باش* نیە •

حیزبی دێموکراتی کوردستان کۆڕێکی بەناوی « هەیئەتی* رەئیسەی میللی » هەڵبژارد کە منیش یەکێك بووم لەئەندامەکانی • لە هەڵبژاردنی ناوخۆدا حاجی بابەشێخ کە پیرترین ئەندام بوو ، بەسەرۆك و من کە لاوترین ئەندام بووم بەسکرتێر هەڵبژێردراین • چەندمانگ لەو کۆڕەدا کارم کرد • کارێکی گران بوو • هەر من بەتەنێ بەکارەکان ڕادەگەیشتم و حاجی بابەشێخی ڕەحمەتی هەرئەوەندەی لەسەر بوو ئەوی من دەینووسم ئیمزای بکا • هەرچەند لەبارەی دەستەڵات و ناوبانگەوە کارێکی گرنگ بوو ، بەڵام لەگەڵ زەوقی من ڕێك نەدەکەوت • بەتایبەتی بەڕێچوون لەگەڵ حاجی بابەشێخی خۆبەزۆرگر و کەللەڕەق کارێکی هاسان نەبوو •

لێرەدا کە باسی حاجی بابەشێخ هاتە گۆڕێ دەمەوێ شتێکی مێژوویی ڕوون بکەمەوە • لەنووسراوی چەندپیاوی بێ‌خەبەردا دیومە و لەخەڵکی ساکاریشم بیستوە تاوانی خەیانەت وەباڵ حاجی بابەشێخ دەدەن • من حاجی بابەشێخم خۆش نەدەویست • چونکە لەگەڵ ئەوەش‌دا دەیانگوت لە علوومی دینی‌دا زۆر شارەزایە و ڕیازیاتی کۆن زۆر باش دەزانێ ، پیاوێکی زۆر کۆنەپەرست و کەللەڕەق و خۆپەرست و ناشارەزا بوو • بەڵام زۆرڕاست و پاك و ئازا و بەبیروبڕوا بوو • بەهیچ‌بارێك تاوانی خەیانەتی پێوە نانووسێ • لەکاتی وتووێژ لەگەڵ نوێنەرانی دەوڵەتی مەرکەزی‌دا دوور نیە فریوی خواردبێ و بەهەڵە چووبێ • بەڵام لەڕێگای ڕاست لای نەداوە •

بلاوه پێدانی گەمـــارۆی دەوری سەقز و سەردەشت و خـــورخورە گە ناوانەکەی دەخەنە سەر حاجی بابەشێخ پێوەندی بەمەسەلەیەکی قووڵ و ئەمنیی سیاسی یەوە هەیە کە لێرەدا جێگای باس کردن نیە و با جارێ دەرخۆنەی لەسەر دابنێین و زۆر لە دەستەڵاتی حاجی بابەشێخ بەرەژوورتر بوو • حاجی بابەشێخ ئەوندەی دەستەڵات نەبوو فەرماندەکانی دەوروبەری ئەمشارانە بەقسەی بکەن و بکشێنەوە • خـۆ ئـەو هیـــچمەسـئولییەتی لەشـکری نەبوو ، لەشـکری کوردستانیش وەك لەشکرێکی رەسمی بەقسەی فەرمانـدەکانی خۆی دەکرد نە بەقسەی سەرەك وەزیـرێکی بێدەستەڵاتی غەیـرەنیزامی • هیوادارم بەم کورتە نووسینە خوێنەرەکانم ڕوون کردبێتەوە •

من وازم لە سکرتێری هەیئەتی رەئیسـەی میللی هێنا و لـە کومیسیونی تەبلیغاتی حیزبدا دەستم بەکارکرد • لەهەموو چاپەمەنیەکانی حیزبدا دەستم بە نووسین کرد • لە رۆژنامەی کوردســتان و گۆواری کوردســتان و هاواری کورد و هاواری نیشتمان و گروگالی منداڵان و گۆواری هەڵاڵەدا شێعر و وتارم بلاو دەکردنەوە و لەمیتینگەکانی حیزبدا بەشدار دەبووم • لە دەستەیەکدا کە بۆ دانانی کتێبی کوردی بۆ فێرگەکانی کوردستان کاریان دەکرد ، ئەندام بووم • ئەندامە ئەسڵیەکانی ئـەو لیژنە وەك لەبیرم مابێ ، زەبیـحی و هەژار و برایمی نادری و دلشادی رەسـولی و من بووین • پێشەوا بۆخـۆی و چەند مامۆستای شارەزاش یارمەتیان دەدایین • هەرچەند هیچمان لەوکارەدا پسپۆڕ نەبووین ، بەڵام چونکە زۆر بەدڵسۆزیـەوە کارمان دەکرد پێـموایە کتێبەکان کە بەداخەوە چاپ نەکران خراپ نەبوون •

رۆژی بیستوشەشی سەرماوەز ئـاڵای کوردستان لەمـەهاباد هەڵکرا و رۆژی دووی ڕێبەنــدانی ١٣٢٤ کۆماری کوردستان دامـــەزرا • من نامەوێ لەوبارەوە بدوێم چونکە زۆری باس کراوە و تەنیا دەڵێم من لەورۆژە پیرۆزانـەدا بەشدار بووم و شێعرم خوێندەوە •

لەوماوەدا من و هەژار یەکماڵ* بووین ، شەوورۆژ پێـکەوە دەگەڕاین • ماوەیەکیش قزڵجیمان لەگـەڵ بوو • کاتی بێکاری و سانـەوەمان* زۆرخۆش ڕادەبوارد • من کە پایـــەی خوێندەواری و زانیاریم زۆرلەوان کەمتــر بوو ، لەهاونشینی ئەوان کەڵکم وەردەگرت و شت فێر دەبووم • چونکە من و هەژار بۆ هەموو جێگایەك پێکەوە بووین و لێك هەڵنەدەبڕاین ، زۆرکەس نەیدەزانی کاممان هەژارە و کاممان هێمن و ئەگەر یەکمان بەتەنێ گەڕابایێن دەیانگوت کوا ئەوی تر ؟

پاش دووی ڕێبەنــدان و پێکهاتـنی کۆماری کوردســنان کوردەکانی پارچەکانی تری کوردستان ڕوویان لەمەهاباد کرد و من و هەژار لەگەڵ هەموو پیاوە بەناوبانگەکان پێوەندی دۆستایەتیمان دامـەزراند • مامۆستا قانیعیشم ناسی و لە ئەزموونی ئەدەبی ئەویش کەڵکم وەرگـرت • زۆرم بیرەوەری خۆش لەهاونشینی مامۆستا قانیع هەیە کە بەداخەوە لێرەدا مەجالی گێڕانەوەیان نیە •

دایکم لەمێژ بوو دەیویست ژنم بۆ بێنێ و تا نەمردوە من بەزاوایی ببینێ • بەڵام من ملم ڕانەدەکێشا و نەدەچوومە ژێر بار • خۆم بەخوێندەوار دەزانێ و پێموابوو هەق نیە دایك‌وبابم ژنم بۆ بێنن بۆخۆشم لە هەڵبژاردنی دەزگیراندا دڕدۆنگ بووم و هەتا گەورەتر دەبووم ئەو دڕدۆنگیەم زیادی دەکرد • لەوئاخیرانەدا هاتبوومە سەر ئەوخەیاڵە کە ئەسڵەن ژن نەهێنم و بەڕەبەنی بمێنمەوە • هیچ کچێك تەبعی جوانی‌پەرستی منی ڕازی نەدەکرد و ڕەنگ‌بێ ئەگەر دایکم نەبووبا ئێستاش بوخچەی نەکراوە بووبام • بەڵام دایکم ئەوساڵی پێی لێ لەکەوشان کردم و گوتی : ئیللا بیللا ، پێت‌خۆش بێ و پێت‌ناخۆش بێ ژنت بۆ دێنم • لەولاشەوە هەزاری لێ دنە دابووم و شەووڕۆژ لەبن هەنگڵمدا بوو • هەژار بەتەمەن چی وا لەمن گەورەتر نەبوو • بەڵام ساردوگەرمی ڕۆژگاری لەمن زۆرپتر چێشتبوو • دووجاری ژن هێنابوو و ئەزموونی لەوبارەوە زۆر بوو • توندی و سەرمڕۆیی دایکم و نەرمەنەرمە و دنەدانی هەژار دڵیان نەرم کردم •

دایکم برازایەکی خۆی کە کچی پیاوێکی بەدەسەڵات و دەوڵەمەند بوو بۆ خواستم کە نە دیبووم و نە دەمناسی • درۆ نەبێ جارێکی دووربەدوور لەبەر مانگادۆشین دیبووم • ئەویش ڕوخسارم نەدیبوو • بەڵام دەمزانی کورتەباڵایە • ئەوەش سەیر بوو من ئەوخۆوێژە نەبووم کە گوتوویەتی « سەد نەحلەت لە حاڵەتم هەر ئیی کورتم خۆش دەوێن » من لەژندا ئەوی لەهەمووشت پتر سەرنجم ڕادەکێشێ بەژن‌وباڵای ڕێك‌وپێك و بەرزە • ئەوەشم بەدایکم گوت • گوتی : ڕۆڵە ئەوقسانە چن ؟ زێڕیش پچووکە • دایکم ژنێکی دنیادیدە و بەئەزموون و کارامە و زۆربەدەستەڵات بوو • خزم و کەس‌وکار و دۆست و ئاشناشمان زۆر بوون ، لەناو ئەوهەموانەدا ئەوبرازایەی هەڵبژاردبوو • دیارە ئەو بەدوای کچی شۆخ‌وشەنگ و جوان و چەلەنگدا نەگەڕابوو • ئەو دەیویست بووکێکی ئاکارباش و ڕەفتارچاك و وریا و بەمشوور و ماڵدازی‌کەری هەبێ •

شایی هێمن دەست پێ‌کرا ، هەژار هەڵبەزی ، سەرچۆپی کێشا ، دەستی دۆی ناسك و نازداری گوشی ، چاوی لە کیژۆڵان داگرت و شەوانەش بەوقسە قۆڕانەی خۆی کۆڕی دیوەخانی وەپێکەنین دەخست • بەڵام هێمن نیگەران بوو ، نیگەرانی دوارۆژی خۆی و بیری لەوە دەکردەوە چۆن لەگەڵ ژنێك کە هەڵبژاردەی دایکیەتی و بۆخۆی نەیدیوە و نای‌ناسێ ، دەتوانێ ژیان بەرێتەسەر • نەیدەزانی تۆقی لەعنەتی بۆ دێنن یا فریشتەی رەحمەت •

رۆژی ٢٥ی خەزەڵوەری ١٣٢٥ بووکیان بۆ دابەزاندم • دیارە ئەو پەری ناسك و نازدار و شۆخ‌وشەنگ و جوان و چەلەنگە نەبوو کە خەیاڵی شاعیرانەی من بەشوێنی‌دا دەگەڕا و هێشتاش تووشی نەبووە • بەڵام زۆرزوو توانی خۆی لەدڵی مندا جێ بکاتەوە و وا لەخۆی بکا کە لەقووڵایی دڵمەوە خۆشم بوێ و ببێ بە یاری هەمیشەیی و خەم‌ڕەوێنی ڕۆژانی تاڵ‌وتفتی ژیانم • بیست‌وسێ ساڵ پێکەوە ژیاین و لەپەنا ئەودا هەستم بە سانەوە دەکرد • قەتی ئەوندە دڵ نەشکاندم رۆژێك تائێوارە لێی زیز بم و دەنگی لێ‌بگۆڕم • زۆر لەژیانی

ژنومێردایەتیم ڕازیم • ئیقرار دەکەم ژیانی خۆشی ژنومێردایەتیمان زیاتر ئەو پێکی هێنابوو • چونکە من دەزانم حەساس و تووڕە و تەنانەت بیانووگر و جینگنۆ کەم ، بەڵام ئەو هێدی و ئارام و ژیر بوو و بیانووی نەدەدا دەستم • تاقەکوڕێکمان بوو ناوم نا (سەلاح) ، ئەوە ماوەیەکی زۆرە لەدیداریان بێبەشم و دەردی دووری دەچێژم • یادیان بەخێر •

هێشتا مانگێك بەسەر شەوی زاوایەتیمدا ڕانەبردبوو و بەقسەی ئەورۆ مانگی هەنگوینم تەواو نەکردبوو ، کە بەداخەوە ئەوی نەمدەویست ڕوو بدا ڕووی دا و ئەوی پێمخۆش بوو بمرم و نەیبینم دیتم • ریسەکەمان لێبۆوە خوری • هێلانەکەمان لێشێوا و کۆمارەکەمان ڕووخا و دوژمن بەسەرماندا زاڵ بۆوە •

ماوەیەك بوو هەست بەمەترسی دەکرا • جەبهەی سەقز و سەردەشت قایمتر دەکران • چەند دەرەبەگی بەناوبانگ و خاین ڕایان کردبوو بۆ عیراق و یەکدوو مەلا و شێخی خوێریەپیاو دەسبەسەر کرابوون • حکوومەتی ئازەربایجان لەشکرێکی ساز و تەیاری بۆ پشتیوانی پێشمەرگە ناردبوە جەبهەی سەقز ، چونکە وا بەراورد کرابوو کە تەنیا لەوجەبهەڕا ترسی پەلاماری دوژمن هەیە • لەپێشداش چەندجار لەوجەبهەڕا دوژمن پەلاماری هێنابوو، بەڵام زۆرخراب شکابوو و زەبری دەستی پێشمەرگەی کوردستانی چێشتبوو •

ئازەربایجان حکوومەتێکی گەورەتر و بەهێزتر و زۆرتەیارتر و پڕچەكتر بوو لە کوردستان • جەتی دیفاعی ئازەربایجانیش زۆر قایمتر بوو • کەوابوو کەمکەس بەخەیاڵیدا دەهات لەرێگای ئازەربایجانەوە پەلامار بۆسەر جووڵانەوەی ڕزگاریخوازی گەلانی ئێران بهێنرێ •

ماوەیەك بوو بۆ ئەوەی کارەکانی حیزبی باشتر ڕاپەڕن پاش ئەوەی شەوانە پێشەوا کە زۆرشەو تادرەنگ لە دەفتەری حیزبدا دەماوە دەچۆوە ماڵی خۆی ، کادرێکی حیزبی لەدەفتەری حیزبدا دەماوە بۆئەوەی ڕاپۆرتی خوارەوە ئەگەر پێویست بوو بەپێشەوا ڕابگەیەنی و دەستووراتی پێشەوا بۆ خوارەوە بنێرێ • ئەوشەوی نۆرەی منی تازەزاوا بوو • لەدەفتەری حیزب دانیشتبووم و خەریکی نووسینی مەقالەیەك بووم بۆ « کوردستان » ، ئەفسەرێکی پچووك بەڵام دۆستێکی گەورەی من و ئەندامێکی زۆربەوەفای حیزب هاتە ژوور • زۆرم پێ ناخۆش بوو کە دەستی بۆ ڕادیۆکەی سەرمێزەکە برد • چونکە نووسینەکەی لێ تێكدەدام • بەڵام چم نەگوت و قەڵەمەکەم دانا •

لەپڕ شتێکی وامان گوێ لێبوو کە وەختابوو پێمان بەعەرزەوە وشك بێ • ڕادیۆ تاران تەلگرافی پیرۆزبایی دوکتور جاوید وەزیری ناوخۆی ئازەربایجانی دەخوێندەوە کە بەبۆنەی گەڕانەوەی ئەرتەشی شاهەنشاهی بۆ تارانی ناردبوو • دوایە خەبەری ڕاکردنی «موتەجاسیرین»ی ڕاگەیاند • موتەجاسیر و ماجەڕاجوو دوو ناو بوون کە لەوشەوەڕا بەسەر بەرێوەبەرانی جووڵانەوەی ئازادیخوازی

کوردستان و ئازەربایجاندا بران و ئێستاش دەزگای تەبلیغاتی ڕێژیم دووپاتەیان دەکاتەوە و دەیانهێنێتەوە کاوێژ ٠

دەس بەجێ بەتیلفوون ئەوخەبەرەم بەپێشەوا ڕاگەیاند٠گوتی بۆخۆت وەرە ئێرە و بەئەوانی تریش ڕابگەیەنە بێنە ئێرە ٠ بەدوای ئەوانمدا نارد و بۆخۆم چووم بۆمالی پێشەوا ٠ سەدری قازی برای پێشەوا کە نوێنەری مەجلیس بوو لەتاران و بەڕواڵەت نەدەبوو لەو واقیعە بترسێ ، لەهەموو کەس پتر شلەژابوو ٠ ئەو دەس بەجێ گەراوە بۆتاران و لەوێ گرتیان و هێنایانەوە مەهاباد ٠

ئازەربایجانی وا تەیار و پڕچەك بەلەشکری ساز و پەرداخ و فەرماندە لێزانەکانیەوە بۆ وازوو تەسلیم بوو ؟ پیشەوەری کارامە و شۆڕشگێڕ و کۆنەپیاو و ئازا و ڕابەرەکانی تری ئازەربایجان بۆ وا بەپەلە ڕایان کرد ؟ پرسیارێکە کەس بەتەواوی جوابی نەداوەتەوە و منیش جوابم بۆ نادرێتەوە ٠ بەڵام دڵنیام ئەگەر فیدایی دەستی کردباوە و ئەگەر فیرقە بەربەرەکانی بکردایە ، لەشکری شپرۆشپرپیوی* تاران نە تەنیا پێی لەتەوریز نەدەنا و ئەوهەموو کوشتارەی نەدەکرد ، بەڵکە تارانیش دەشێوا و لەوانە بوو لە سەرتاسەری ئێراندا جووڵانەوەی ئازادیخوازی بەسەر کۆنەپەرستیدا سەکەوێ و تەنانەت نفووزی ئیمپریالیزم لەرۆژهەلاتی ناوەڕاستدا زووتر بنەبڕ بێ ٠ بەڵام وەك زانایان گوتوویانە مێژوو ئەوەیە ڕوو دەدا نەك ئەوە کە ئێمە دەمانەوێ ٠

بەڵێ کوتوپڕ تەوریز گیراوە و کوردستانیش لەهەموولاوە گەمارۆ درا ٠ پاش ئەوەی سەدری قازی نازانم بۆچی بەرەوتاران گەڕاوە ڕابەرانی حیزبی دیموکراتی کوردستان لەمالی پێشەوا کۆبوونەوە و ئەوشەوی ڕووحیەی هەمووکەس دەتوانم بڵێم باش بوو ٠ شوڕای جەنگ بەسەرۆکایەتی حاجی بابەشێخ پێك هات و سورەتجەلسەی یەکەم ئیمزا کرا و قەراری بەربەرەکانی درا ٠ بەڵام هێشتا مەرەکەبی بڕیارنامەکە وشك نەببۆوە کە خەبەر هات یەکێك لەئەندامەکانی ئەوشورایە ڕای کردوە ٠

بۆ بەیانی وەزع گۆڕا و بڕیاری بەربەرەکانی هەڵوەشاوە و بەپێشمەرگە دەستوور درا بێ دەستکردنەوە پاشەکشە بکا و ڕێگا بۆ ئەرتەش بەتاڵ بکا و خەڵك دەستێکی کەوتە ئەولای و یەکێکی کەوتە ئەملای ٠

پێشمەرگە لە جەبهەی سەقز و سەردەشتەوە بە ڕێكوپێکی پاشەکشەی کرد ٠ بەڵام فیدایەکان کە فەرماندەکانیان ڕایان کردبوو وەك مەڕی بێشوان بڵاو بوون و عەشایر لێیان وەخۆ کەوتن و هەموویان داپڵۆسین و نەیانهێشت تاقە فیشەکێك لەگەڵ خۆیان بەرنەوە ٠ بەڵام نەوێرانە پێشمەرگە ٠ تەنیا لەناو مەنگوران پێشی دەستەیەکیان گرت کە بەفەرماندەیی زێرۆی دەگەڕاوە ، زێرۆش کە بۆخۆی شرەخۆرێکی وەك ئەوان بوو ، دەستی نەدا و بەگژیاندا هاتەوە و تەنانەت چەند گوندیشی تالان کرد و گەیشتەوە مەهاباد ٠ ئەوانی فیدایەکانی ئازەربایجانیان ڕووت کرد کەسیان نەکوشت ٠ ئەوی من وەبیرم بێ لەوکارەساتەدا

تەنیا پێشمەرگەیەکی کوردی عیراق شەهید کرا و هێندێکیشیان ناپیاوانە ڕووت کردن • فەرماندەی ئەرتـــەش بێ هیچزەحمەت گەیشتە گونـــدی حەمامیان و پێشەوا لەوێ دیتی •

لەوماوەدا من هەمیشە لەگـەڵ پێشەوا بووم • دیارە لەگـەڵی نەچوومە حەمامیان ، بەڵام لەشاری بەجێم نەهێشت • دەمدیت پەشوکا بوو • بەڵام نەك لەترسان ، بەڵکە لەداخانو لەبەر ناهومێدی •

من لەمێژ بوو پێشـــەوام دەناسـی و لەڕۆژی تەنگانـــەدا دیبووم • بە دەستوتفەنگی خۆی پیاوێکی زۆئازا بوو • پێش دامەزرانی کۆماری کوردستان چەندجار عەشایر هاتنە سەر مەهاباد و پێشەوا بۆخۆی لە یەکەمسەنگەردا بۆ دیفاع ئامادە بوو • ئەدی چـۆن بوو ئەوجار تەسلیم بوو ؟ بۆخـۆم لێمبیست گوتی لەسەرمانەوە ناچن و دەمانکوژن • بەڵام پێمخۆش نیە گەلەکەم بەجێ بێڵم و دەمەوێ لەناو ئەواندا بمرم •

ڕاستە کوردســتان پاش گیرانـــەوەی ئازەربایجان و لەدەســـتدانی ئەوهاوپەیمانە بەهێزە لەهەمولایەکەوە گەمارۆ درابۆو ، ڕاستە بەشێکی عەشایر گوێیان لەکلاو پەڕاندبوو و چاوەنۆڕی خراپەیان لێدەکرا ، ڕاستە خەزێنەی کۆمار بەتاڵوحەتاڵ بوو و هەمووی درابوو بەتووتن و هێشتا نەفرۆشرابۆوە و لەعەمباردا مابۆوە ، ڕاستە لەهەموو یارمەتی‌یەکی دەرەوە هیوابڕاو کرابوو ، بەڵام من بەش‌بەحاڵی خۆم لەوبڕوایە دام ئەگەر دەستەوەکەری کرابا و ئێمە ئەزموونی شۆڕشگێڕیمان هەبا مێژووی کۆماری مەهاباد بەوجۆرە دوایی نەدەهات کە هات •

ڕۆژی ٢٦ی سەرماوەزی ١٣٢٥ــ١٩٤٦ ئەرتەشی شڕوشپڕێوی شاهەنشاهی تەواو سالەوەختێك پاش هەڵکردنی ئاڵای کوردستان شاری مەهابادی گرتەوە •

هێندێك لە بەڕێوەبەران و کادرەکانی حیزب ڕایان کرد و خۆیان شاردەوە و هێندێکیش دانیشتن و چـاوەنۆڕی گرتن بوون • من ئـەوڕۆژی لەشار وەدەر کەوتم و چوومە خانەقای شێخی بورهان • لەوێ شێخموحەمەدی خاڵم حەشاری دام و لەبن‌باڵی خۆی گرتـــم • لەخانەقا بووم کە خەبەری گـــیرانی پێشەوا و ڕابەرانی حیزب و کۆمارم بیست • پیاوم وەدووی هەژار خست بی‌بینمەوە و پێکەوە تەگبیرێك بکەین • ئەویش بۆی دەرچووبوو و بۆم نەدۆزراوە •

نەخۆشی کەوتوویی لە خانەقا هەبوو ، زۆرکەس گرتبووی و چەندکەسیشی کوشتبوو • من جارێکی‌تر هەرلەوخانەقایـە ئەونەخۆشیەم گرتبـوو و زۆری لێدەترسام • گوتوویانە هـەرچی بترسێ ناخەلسێ ، هێندە پێ‌نەچوو گرتم و کەوتم • بەفرێکی یەکجاوزۆر و ئەستوور کەوتبوو ، هیچ دوکتورێك بەوبەفرە نەدەگەیشتە خانەقـــا • دوومانگی ڕەبەق بۆی لەســـەر ڕەقی پشتی کەوتم • تەسپەك لەســـەری دام و قسەی هاتەران‌پاتەرانم دەکـــرد • هەموو بەندەنم بە نوێنانەوە چـــوو و توێخی هاویشت • بـەڵام ئەوجاریش لەدەست ئیزرائیل ڕزگاریم هات •

که له نەخۆشی هەستامەوە بەفریش کەم ببوو ، ڕێگا کرابووتەوە • وایان بە مەسڵەحەت زانی بۆئەوەی کەمێك ژبوەلە* ببمەوە و گورد بگرمەوە بەدزی بچمەوە ماڵی خۆمان کە لەشار نیزیك بوو و دەرمان و خواردنی باشتری لێ وەدەست دەکەوت • چاك لەبیرم نیە چەندڕۆژان لەماڵیدا تەماڵم هەڵگرت و خۆم مەڵاس دا •

ڕۆژێك لەژووریٚ دانیشتبووم و کتێبم دەخوێندەوە ، لەپڕ لەناودیٚدا بوو بەشین و گابۆڕ • ناردم بزانم چیە ؟ قاسید بەگریان و لەخۆدان هاتەوە و گوتی ئەوانەی لە شاری هاتوونەوە دەڵێن دەوری شار گیراوە و نایەڵن کەس بچێتە ناوشار یا وەدەرکەویٚ و دەنگۆیە و دەڵێن پێشەوا شەهید کراوە • هێندەی پێنەچوو قسەکە دڕا و مەعلووم بوو پێشەوا و سەدری قازی برای و سەیفی قازی ئامۆزای لەچوارچرای مەهاباد لەدار دراون •

ئەوڕووداوە دڵتەزێنە و ئەوکارەساتە جەرگبڕە هەمووکوردێکی بەشەرەفی خەمناك و تازیەبار کرد • بەتایبەتی دڵی منی بەناسۆر ئەنگاوت • ناسۆرێك کە بۆتە تیراوی و ئێستاش هەر وەبن ذەداتەوە و هەڵدەداتەوە و بێگومان سارێژ نابێ و لەگەڵم دێتە بن گڵ •

من پێشەوام لەدڵەوە خۆش دەویست • بەڕابەرێکی دڵسۆز و ژیرم دەزانی، بەکوردێکی پاك و چاکم دەناسی و بەموسلیمێکی یەکجارگەورە و مەزنم دەزانی • دەمزانی نەتەوەکەی خۆی چەندخۆش دەویٚ و چەندی پێخۆشە خزمەتی بکا • چەند بەئاواتەوە بوو کورد بگاتە ڕیزی نەتەوە بەختەوەرەکان • زۆرم هیوا پێبوو گەلەکەمان بە پەلە بەرێتە پێش و وڵاتەکەمان زوو ئاوەدان بکاتەوە • لەوماوە کورتەشدا دەزانین چەندی خزمەتی بەکەڵك کردن • بەڕاستی مەرگی پێشەوا نەکهەر بۆ نەتەوەی کورد بەڵکە بۆ جووڵانەوەی ئازادیخوازی و دژیئیمپریالیستی سەرانسەری ئێران زیانێکی گەورە بوو • دەریایەك زانست و ئەدەب ، دەریایەك فیکر و بیر بەدەستی زۆردارێکی سەرەڕۆ و نەزان وشك کرا و لەناوچوو •

سێڕۆژ پاش شەهیدبوونی پێشەوا یانی ڕۆژی سێزدەبەدەر قەڵفرم بۆ کرد و لەگەڵ پیاوێکی هەژار و هاواڵێکی زۆربەنرخی حیزبی بەرەوکوردستانی عیراق وەڕێ کەوتین • بە دووڕۆژودانێك سنوورمان پەڕاند • لەوبەری جۆگەوە بازم دا ئەوبەری جۆگە بەڕواڵەت هیچفەرقێکم نەهاتە پێش چاو • بەڵام لەواقیعدا سنووری سیاسی وڵاتێکم پەڕاندبوو و چووبوومە وڵاتێکی دیکە • گەیشتمە شاری قەڵادزە ، وەنێو بازاڕ کەوتم و نەکەوتم بە بەرگ و لیباس پولیس ناسیمی و زانی لەودیوڕا هاتووم • پیلیان گرتم و خەریك بوون تێکمەوە پێچن • بەڵام مەلایەك و حاجییەك بۆئەوەی بمناسن باڵیان بەسەردا کێشام و نەجاتیان دام • نەقنەکە ڕاست لەمن ڕووی دابوو لەترسی ئاگر پەنام بۆ مار بردبوو • مەلا پێیخۆش بوو بمناسێ • منیش لەگەڵ ئەوەشدا پێم خۆش نەبوو کەس بمناسێ و ناوی خۆم بەکەس بڵێم خۆم پێناساند • دیار بوو مامۆستا منی لەدوورەوە

دەناسی • ئەوشەوەی زۆری حەرەمان گرتم و لەحوجرەی فەقێیان نووستم و بەیانی بۆخۆی وەپێشم کەوت و بردمی بۆ گوندی گردبوداغ • من بەهیوا بووم سۆراخی هەژار و زەبیحی و قزلجی و دلشاد بکەم و قسەی خۆمان بێ لەدلی خۆمدا وام دانابوو یەك بگرینەوە و سەرلەنوێ دەست بەکار بینەوە • دیارە ئەوقسەم بەمامۆستا عەرز نەکردبوو ، بەلام پێم گوت دەمەوێ ئاوالەکانم ببینمەوە • مامۆستا گوتی جارێ رووبار زۆرن و بۆار نین و بێجگە لەوە ئەوکوردانەی ئێرە کە هاتبوونە ئێران هاتوونەوە و دانگەریزە* دەکەنەوە بۆ لای شاران و پۆلیس ئامادەیی هەیە • جارێ ماوەیەك لێرە بە تا وڵات کەمێك ئارام دەبێتەوە • هاوڕێیەکم ناردەوە و بۆخۆم دەستم کرد بەخوێندن و سەرلەنوێ بوومەوە فەقێ • زۆرچاکم دەخوێند • هەمخۆم دەخافلاند و وەڕەزی خۆم دەشکاند و هەم دەمویست ئەوی لەسووریم دۆڕاندوە لەکایەی تێهەلبێنمەوە • هێشتا لاو بووم و ئەگەر خوێندبام دەمتوانی شتێك بەشتێك بکەم • بەلام خوێندنەکەم زۆری نەخایاند • بیستم وەزعی ئێران ئارام بۆتەوە و دەستیان لەخەلك گرتن هەلگرتوە لێکم داوە پاش ئەوەی لێرەش هەرقاچاغم و ناوێرم بگەڕێم بۆ سەرێك لەولاتی خۆمان نەدەمەوە ؟ ئەگەر زانیم دەحاوێمەوە ئەوە هەرلەوێ خۆم حەشار دەدەم • بە تاقیتەنی ڕووم لە کوێستانە خۆشەکانی کوردستان کرد بە نێو چادر و هۆبە و گول و گولزاراندا گەڕام • شەنگەبێری کێلگەردنم* دین • لەوگەشت و گەڕانەدا بووم کە پارچە شێعری بەهاری کوردستانم گوت ، کە بۆخۆم ئێستاش زۆرم خۆش دەوێ و بەشاکاری دەزانم • ژاندارم و پۆلیس لە هیچکوێ تووش نەبووم و بێسەدەمە گەیشتمەوە گوندەکەی خۆمان • ڕاوەستام تا شەو بەسەر دەستاندا هات و بەتاریکی چوومە مالێ • یەکسەر چوومە پشت دەرکی ژووری بابم • بۆ یەکەمجار لەژیانمدا خۆم گرت • چونکە بابم خۆلەخەلك گرتن و گوێ لەقسەی خەلكهەلخستنی زۆر پێ ناخۆش بوو • تەنانەت ژنی مالی ئێمە لەترسی بابم قەت نەیاندەوێرا شەمۆلە بگرنەوە کە ئەودەم لەلادێدا زۆر باو بوو • لە درزی دەرکەوە دیتم بابم بەحەواوە ڕاوەستاوە و لەگەل ئەوپیاوەی کە لەگەلم هاتبوو بۆ کوردستانی عیراق قسە دەکا و پێیدەلێ ڕۆلە پێم بلێ لەکوێیە بۆخۆم پیاو دەنێرم • ئەویش دەلێ دووڕۆژی دی بۆخۆم دەچم و دەیهێنمەوە • قەولم پێداوە جێگا و شوێنی ئەو بەکەس نەلێم • بابم کەمێك بەتووڕەیییەوە گوتی چۆن بەمنیش نالێی • گوتی نەخێر بەتۆش نالێم ، بەدایکیشی نالێم ، قەولم پێداوە و قەولی خۆم دەبەمە سەر • ماندوویی ڕێگا و کوێرەوەری غەریبی و بێنازی و لێقەوماویم لەبیر چۆوە و لەدلی خۆمدا گوتم چۆن زەحمەتکێشانی کورد کوڕی وایان لێپەیدا بووە ؟

بەلێ زۆرقارەمانی وا لە خەباتی رزگاریخوازی گەلەکەماندا هەن کە بەشەرەفەوە ژیاون و بەشەرەفەوە دەمرن و مێژووش لەبیریان دەکا • ئەوپیاوە ، پیاوێکی هەژارو زەحمەتکێش و نەخوێندەوار بوو • لەسەرەتای کۆمەلەوە بەبڕوایەکی قایم و تەواوەوە هاتبوە ناو کۆڕی خەبات و بێئەوەی خۆی ڕانێ*

خزمەتی زۆر گەورەی کردبوون و کەسیش باشی ناناسێ و منیش لێرەدا ناوێرم ناوی بەرم • چونکە نازانــم ماوە یا نەماوە و دەشزانم ئەگــەر مابێ تووشی دەردیسەر دەبێ •

چیدی خۆم پێ ڕانەگیرا و چوومە ژوورێ • دایـکم و بابم و کابرا واقیان وڕما • دایکم ئامبازم بوو و تێروپڕی ماچ کردم • بەڵام بابم ئەوبابەی کە قەت ڕووی نەدەدامێ و لەبەر هیچ کارەساتێك نەدەچۆمــا و بەمەتانەت و خۆڕاگری لەوڵاتدا ناوبانگی هەبوو و هەتا ما یەکمان جگەرەمان لەکن نەکێشا و بێئیجازە دانەنیشتین ، خۆی پێ ڕانەگیرا و بەلووزەو فرمێسکی لەچاو هاتە خوار و هەتا ماوەیەك هیچقسـەی بۆ نەکرا • دوایــە بۆ یەکەمجار و ئاخــرجار لەژیانمدا بەخێرهاتنی کردم و گــوتی چاك بوو هاتیەوە • ئەوە لـەدوام دەناردی عەفوی عومومی بۆ عەشیرەتان دەرچــووە • ڕاستە ئێمە عەشیرەت نــین • بەڵام خەلکی گوندین و دەتوانـین لەودەرفەتە کەڵك وەرگــرین • ماڵی دنیام زۆرە و ئێستا هەمووشت بە بەرتیل دەکــرێ • جارێ ماوەیەك لەماڵێ دانیشــە و هاتوچۆی شاروباران مەکە تا بزانین دنیا چی لێدێ •

لەماڵێ دانیشتم و چ باس نەبوو وردەوردە خەلکیان بەردا • منیش دەستم کردەوە بەجووتوگا و ئاژەڵداریی یەکەی خۆم و هاتمەوە سەر حوولنەمەرەسێ* •

حیزبی تودەی ئێران بە ئاشکرایی خەباتی دەکرد و ڕۆژبـەڕۆژ کۆمەڵانی خەلکی ئێرانی زیاتر لێکۆ دەبوونەوە • لەرۆژنامەکانی خۆیدا ئیمپریالیزم و کۆنەپەرستی بەتوندی دەکوتا و تیئۆری زانستی بلاو دەکردەوە •

حیزبی دیمـوکراتی کوردسـتانیش کەمکەم بـووژاوە و کادرە لاوەکانی دەستیان کردەوە بەخەبــات • پیاو هەق بلێ حیزبی تودە لەو سەردەمــەدا لە بووژاندنەوەی حیزبدا ڕۆلێکی باشی یاری کرد • تەبانە تلە پاراستنی ناوی حیزبدا • چونکە هێندێك لە لاوە ئازادیخواز و کەمئەزموونەکان خەریك بوون ناوی حیزب بگۆڕن و بیکەنە کۆمەلەی کومونیستی کوردستان و وەك بیستوومە بەڕێوەبەرانی حیزبی تودە مانیع بوون •

ژمارەیەك نیشتمان بلاو بۆوە و گەیشتە دەستم و هومێدم پـەیدا کرد کە خەباتەکەمان پەرە بگــرێتەوە • هەرچەند ڕاپۆرتیــان لێدام کە لە نووسینی ئەمگووارەدا دەســتم هەیە و برێــکیان ئەمبەرئەوبەر پێکــردم و بەخوای دەستێکیشیان بەیاڵ و بزیدا* هێنام و پوڵچایەکیان لێئەستاندم • بەڵام ئەوە چوو و ڕابرد نەمزانی لەکوێ چاپ کرا و هەر بەشێوەنووسـین نووسەرەکانم ناسین •

ژمارەیەکیش ڕێگا دەرچوو و پێمگەیشت • یەکێك لەنووسەرەکانم دیت و بەلێنی هاوکاریم پێدا ، بەڵام بەداخەوە ئەویش تێداچوو •

لەرۆژی ١٥ی ڕێبەندانی ١٣٢٧دا ناسری فەخرارایی لە دانیشگای تاران شای وەبەر دەمانچان دا توزکالێکی دەمولێو و پشت ڕووشاند • ئەوتاوانەیان

هاویشتە سەر حیـــزبی تودە و ئیجـازەی ڕەسمی کارکـــردنی ئەوحیزبەیان هەڵوەشاندەوە و ڕابەرەکانــیان گرتن و دەرکی ڕۆژنامەکانیـــان داخستن و لە سەرتاسەری ئێراندا حکوومەتی نیزامی دامــەزرا · ئەوەش زەبرێك بوو کـە بەنەخشەی ئیمپریالیزم و بەدەستی کۆنەپەرستی وەجووڵانەوەی ڕزگاریخوازی ئێران کەوت ·

بەڵام زۆری پێ‌نەچوو ڕۆژنامەکانی حیزبی تودە بە نەهێنی دەرچوونەوە و ڕابەرانی حیزب توانیان لەزیندان ڕابکەن ·

سەیر ئەوە بوو پاش ڕووخانی کۆماری مەهاباد من بۆ یەکەمجار دووڕۆژ پێش واقیعەی دانیشگا وێرابووم بەئاشکرایی بچمە مەهاباد و بەڕۆژی ڕووناك بگەڕێم کە ئەوڕووداوە لـە تاران قەوما و لەمەهابادیش دەستیان کـــردەوە بە خەڵك‌گرتن · ناچار منیش خۆم شاردەوە · لەوخۆشاردنەوەدا شیعرێکی زۆرباشم لەژێر عینوانی « ژوانی ئاغا »دا گوت کە بەداخەوە خۆم نەمماوە و تکا لەوکەسانە دەکەم کە هەیانە بیپارێزن و ئەگەر کرا بۆمبنێرن ·

ساڵی ١٣٢٧ ساڵێـکی یەکجارتووش و شووم بـوو · من بەعومری خۆم زستانی وا سەختم لە وڵاتی خۆمان نەدی‌بوو · پازدەڕۆژی پاییز مابوو بەفرێکی ئەستوور و وشك باری · یـــەك‌نوا لەهەموو جێگایەك لەمیترێـــك پتر بوو · وشکەبەند و سەرما و ساییقەی بەدووادا هات و یەکسەر بوو بە ڕوو* ، بەفری دیکەشی بەسەردا بارین ، ڕێوبان گیران ، قاتوقڕی پەیدا بوو ، ئاو وشك بوون و خەڵك ناچار بوو بەفر بتوێنێتـــەوە و بیخواتەوە · نەوت و ئـــاوردوو وەگیر نەدەکەوت · ئاژەڵ و ماڵات قڕانی کرد · ڕەپستە* ڕزیـــن و نەوەندە گنخان و گرانی‌یەکی زۆربەسامی بەدوادا هات ·

من بۆخۆم لە ئەزموونی پیاوێکی دنیادیدە و کۆنســاڵ کەڵکم وەرگرت و توانیم بەشێکی زۆر لەدەغڵودانی خۆمان لە ڕزین و زایەبوون ڕزگار بکەم ·

بەهار درەنگ بوو ، هەوا گەرم ببوو · بەڵام بەفر ئارەقیشی نەدەکرد · ڕۆژێك چوومە مزگەوت تەماشـــام کرد پیرەپیاوێك بەتـــەنێ لە تەنیشت سۆبە ساردوسڕەکە هەڵکورماوە · هەر منی دیت گوتی : منداڵی ئەوزەمانە ئێمەیان پێ خەرفاوە · گوتم مامەگیان چقەوماوە ؟ گوتی : بەســـەری تۆ ئەوە چەندڕۆژە بەوهەتیوە گێژانەی خـــۆم دەڵێم بچن بەفری سەرڕەپستەکەمان کون‌کون بکەن گوێشم نادەنێ · گوتم جا بۆ کون‌کـــونی بکەن ؟ گوتی بۆتـــۆش نازانی ؟ گوتم نەوەڵڵا · گوتی بیلامانێ کـــە ساڵ درەنگ بوو هەرد گەرم دادێ و هەڵمێ دەکا · بەفریش نایەڵێ هەڵمەکە بێتـــە دەر و لەناو خۆیدا دەگەڕێتـــەوە و دەغڵەکە دەسووتێ · ئەگەر کون‌بکرێ هەڵمەکەی دێتە دەر و ناسووتێ · قسەی مامەپیرم بەدڵیەوە نووسا · چەندڕۆژان پیاوم هەڵگرتن و چوومــە زگ بەفرکون‌کردن · هەوا خۆش بوو ، بەڵام کارەکە زۆر گران بوو · بەفرەکە ئەوندە ڕەق بوو بەلۆسە کون نەدەکرا · بەڵام پاشان تێ‌گەیشتم پەندی پێشینیان چەند ڕاستە کە گوتویانە (دەستی ماندوو لەسەر زگی تێرە) ·

بەشی زۆری دەغڵی ئێمە ئەوساڵی نەڕزی و نانوتۆوی خۆمان بوو ٠
ئەوساڵی لە هیچ کوێ دەغڵ نەبوو ٠ ئەوجووتبەندانەی زەوی ئاویژەیان بەدەستەوە بوو ، هەرزن و گەنمەشامی‌یان چاند و نیوەنانیان پەیدا کرد ٠ منیش هەرزن و گەنمەشامی زۆرم چاند و بەرهەمێکی باشیان دا ٠ بەڵام لەگوندەکەمان هیچداهاتمان وەگیر نەکەوت ، چونکە بۆخۆیان هیچیان نەبوو تا بەشی ئێمە بدەن ٠

بۆ زستانی داهاتوو گرانی‌یەکی بەسام سەرانسەری ئێران بەتایبەتی کوردستان و ئازەربایجانی داگرت ٠ دەغڵی فرۆشتن هەرنەبوو ، هەشبا لە کڕین نەدەهات ٠ هیچشتی‌تریش دراوی نەدەکرد ٠ دوومەڕی داشتی پووتەگەنمێکی نەدەکرد ٠ کەویژە گەنمێکیان بەجووتێك کەڵی خاوێ نەدەدا ٠ هاواری سەروماڵ بوو ، برا ئاوڕی وەسەر برا نەدەدا ٠ بەڵام من نەمدی و نەم‌بیست لە کوردستان کەس ڕاستەوخۆ لەبرسان بمرێ ، هەرزن و گەنمەشامی خۆوڵاتی و گەنموجۆ و خورمای عیراق هۆیان داوە ٠

لەگەڵ ئەوەشدا دەزگای تەبلیغاتی پادشایەتی ئێران لەوساڵانەدا شەووڕۆژ و وەختو بێوەخت پەلاماری دەبردە سەر دەوڵەتی شووروەوی، ئەودەوڵەتە وەك جیرانێکی باش و دلسۆز گەنمێکی زۆری دا بەئێران ٠ ئەویش چ‌گەنمێك بەڕوحی پیاوی پێدەکەنی ٠ بەهاتنی ئەوگەنمە خەتەر کەم بۆوە و قاتوقڕی لەشاران نەما ٠

دەوڵەت لە دابەش‌کردنی ئەوگەنمەدا دێهاتیشی لەبیر نەکردبوو و لەڕووی شوناسنامە* میقدارێکی گەنم بۆ هەرخێزانێك دانابوو ٠ بەڵام دەبوو ئاغا بەقەرزی سەرخەرمان وەری‌بگرێ و سەنەد* بدا ، جا بەسەر خەلکی گوندەکەدا دابەشی بکا ٠ ئاغاکان گەنمەکەیان بەزیادەوە وەرگرت و وەك پیاوی چاك لەپێش چاوی کاربەدەستانی دەوڵەت بە سووتوسەلەمخۆرەکانی شاریان فرۆشت و دراوەکەیان نەختوپوخت لە تەنکەی گیرفان قایم کرد ٠ ئەوان ئەنگران* ، سووتخۆری شار قازانجیان کرد ، سمێڵی پیاوی دەوڵەت چەور کرا و ئەوی لەوناوەدا هیچی پێنەبرا هەژار و نەداری لادێ بوو ٠

لەبەهاردا خەڵکی دێهاتی ئازەربایجان لەحاڵێکدا کە وەك خەزەڵی پاییز لەبرسان هەڵدەوەرین و پیاو ئاگری بۆ تێبەردەبوون بەکوردستان وەربوون ٠ گەلی کورد جارێکی دیکەش پیاوەتی و نان‌بدەیی و میوانداری خۆی نیشان دا ٠

هەردەستەیەك ڕووی لە هەرئاوەدانی‌یەك دەکرد ، خەلکی ئەوئاوەدانی‌یە بەپیریانەوە دەچوون و ژەمێکیان تێر دەکردن و بەڕێیان دەکردن ٠ زۆرماڵی وا هەبوون ئەوژەمە بۆخۆیان هیچیان نەدەخوارد و دەیاندا بەومیوانە ڕەش‌وڕووت و برسی و خورێنانە ٠ ژاژ و پەنیر و لۆرك تایبەتی ئەوان بوو ٠ ماڵی زۆرلەچەر وپیسکە نەبا ئەوساڵی ڕزقی بۆ نەگیرا ٠

ئەگەر گەلی کورد بۆخۆی لە وەزعێکی وادا نەبوو بتوانێ میوانەکانی خۆی

باش بەخێو بکا ، کە بەهار کامڵ بوو نیشتمانەکەی ، کوردستانی ڕەنگین و بژوێن باوەشی دایکانەی بۆ ئەوبرسی و ڕەش‌وڕووتانە ، بۆ ئەولاواز و لەجەرانە ، بۆ ئەو لێقەوماو و دەربەدەرانە کردەوە ٠ لە نواڵە زەنویرەکانی‌دا* سفرەی نیعمەتی بەهەلز و مەندۆك و بیزا* و کارگ و کوڕادە* و زرەمەندی* و سیوەڵووکە* و وێنجەکێویلکە و کەنگر و ڕێواس و ئەسپنك و ئاڵەکۆك و دۆری و ترشۆکە بۆ ڕازاندنەوە ٠

بەڵێ دیتم لە چەرخی بیستەم‌دا ، لەوچەرخەدا کە ئینسان ئەتۆمی شکاند ، ڕاداری دروست کرد ، تەنانـەت مانگی داگیر کــــرد ، ئینسانیش وەك ئاژەڵ و وڵسات* لەکێو و کەژ بلەوەڕێ ٠ دەم‌دیتن بە گیاخواردن بایــان دەکرد ٠ بەڵام نەدەمردن ٠

ئەومێگەلە شپــــرزە و سەرگەردان و بێ‌شوانە بەچیـــا سەرکەشەکانی کوردستانی ئێران‌دا هەڵکشا و گلۆپکی ئەوگیایانەی هەڵپساند و خــــۆی بێ تێر کرد و شۆڕ بووە بۆ گەرمەسێری کوردستانی پڕخێر و بەرەکەتی عــیراق و وردەوردە دانگەرێژەی کــرد تا بەسەر خێروخۆشیان‌دا کــەوت ٠ لەوێ کەوتە فەرعانە ٠ دەغڵ‌ودان فەریکە ببوو ، خانەخــوێش هەرکورد بوو ، بــەدڵ بوو ، بەبەزەیی بوو ، ئینسان بوو و دڵسۆزانە میوانداری کرد و بەخێوی کرد ٠

من لەماوەی ئەوگرانیەدا پیاوەتی ئەوتۆم بەپیاوی نەدار و زەحمەتکێشەوە دیتن کە بەڕاستی مایەی شانازی ئینسانیەت بوون ٠ بەڵام بەداخەوە کارەساتی زۆر دڵتەزێن و دیمــەنی زۆر دزێویشم دیتن ٠ من بەچــاوی خۆم دیتم ئینسان لەبرسان مرد ٠ من ئینسانم دیت لەبەر موحتاجی خەریك بوو نووری چاوی خۆی بەئارد سەودا بکا و هەروەها زۆرحەیوانی دووپێی وام دیتن بەڕواڵەت ئینسان بوون کەچی لەووەزعە نالەبارە بۆ ئاخنینی گیرفان یا دامرکاندنی هەوەسی خۆیان کەڵکیان وەرگرت ٠

ڕۆژێك لەبن دیوارێــکی خواروخێچ خۆم لەبەربەڕۆچــکە هەڵخستبوو و چیلکەم لەهەردی دەوەژاند ، هێشتا خاکەلێوە بوو و وڵات نەخەملی‌بوو ٠ بیرم لەحاڵی ئەوخەڵکە هەژارە دەکردەوە ، چەندمنداڵی دێ هاتنە لام یەکیان گوتی : فلانکەس خەریکە ژن بێنێ ٠ ئەوفلانکەسە پیرەپیاوێکی دڵڕەش و کۆنەگزیرێکی بەدفەڕ بوو ٠ کەس کــچی نەدەدایە و بێ‌ژن مابۆوە ٠ پێکەنــیم و گوتم : ئای لەودرۆیە ! منداڵ تێکــڕا وەجواب هاتن ، بەپەلەپەل و سوێند و قورانخواردن گوتیان درۆ ناکەین ٠ ئەوە خەریــکە کچی ئەوکابرا حەجەمە بکــڕێ و لەخۆی مارە بکا ٠ ماشاڵلا جوانیشە ٠

ــ چی ، چی بیکڕێ ؟!

ــ بەڵێ ، بەڵێ ، بیکڕێ و لەخۆی مارە بکا ٠

وەك فیشەك لەجێی خۆم دەرپەڕیم و منــداڵ کەوتنە شوێنم ٠ کە چوومە

حەوشەی کابرا ، دیتم بۆخۆی لەسەر کورسی یەك دانیشتوە و لاقی هاویشتۆتە سەر لاق و هەروا بزەی سمێلانی دێ · پیرەپیاوێکی کەلەگەتو تەژەو وشكو ڕەق، بەلام بەداروبار لەبن دیوار هەلتروشکاوە و چوارمنـدالی ڕەش وڕووت و کز و لەجەر لە دەوروبەری کەوتوون · کچێکی بالابەرز و ئەسمەر و چاوبرۆجوان ، بەلام لەڕولاوازیش پالی وەکۆلەکـەی بێلاکە* داوە · چارەڕەشـــی و نەگبەت لەودیمەنە دەباری ·

– ها کوێخا ئەوە چی یە ؟

– قوربان چت لێ وەشارم ئەوکچەم لەو پیرەمەشەدی یە کڕیوە ·

–کڕیوتە ؟ بەچەند ؟

– وەللا قوربان بەگران ، بەپووتێك* ئارد · (زەردەخەنەیەکیشی بۆ کرد) ·

ئاگرم لەجەرگ بەربوو ، مچورکێکم لەبەری پێوە هات و لەتۆقی سەرم دەرچوو ، بەری چاوم تاریك بوو · خەریك بووم بەگژ ئەوپیاوە دلڕەشەدا بێم ، بەلام پیشم خواردەوە ، خۆم ڕاگرت و لەمەشەدیم پرسی : ئەوکچە بۆ دەفرۆشی ؟ ملی بەلاوە نا ، هەناسێکی ساردی هەلکێشا ، ئاوی لەچاوی گەڕا و گوتی : دایکی دوورۆژ پێش لەبرسان مرد · بۆخۆشی کەنەفت بووە و هەربینا* سلار بۆوە · دەستی بۆ لای مندالەکان ڕاداشت و گوتی : ئەوانەش برسین · بۆیەی دەفرۆشم تا بۆخۆی لەبرسان نەمرێ و ئەوانەش بژیوی چەند ڕۆژێکیان هەبێ · سەربەسەر بەزێرم نەدەدا و ئیستا بەئاردی دەفرۆشم ·

لەکچەکەم پرسی : تۆ بەوکارە ڕازی ؟ مێرد بەوکابرایە دەکەی ؟ فرمێسکی بەچاوە جوانەکاندا هاتە خوار ، بەشەرمەوە کوتی : « نینم ئوشاقلار ئاچدلار » ·
– چ بکەم مندالەکان برسین – گوتم ئەگەر خیرۆمەندێك ئەوندە ئارد بدا بەباوکت هێشتا حازری مێرد بەوکابرا پیرە بکەی ؟ بە بێزاریەوە گوتی « یوخ وەللا » – نە بەخودا – ·

لەوکەین وبەینەدا ژنومنـدالی ئاوەدانی ئاپۆرەیـان لەدەوری من دابوو · لەقسەکانمان نەدەگەیشتن · نەقلەکەم لەسەرڕا بۆ گێڕانەوە ، ژنەکان تێکڕا گوتیان : ئەیەڕۆ ، چ خێر بوو بۆ کافرستانیە ؟ گزیرە پیرەیان تفباران کرد و هەموویان بەغار چوونەوە مالی خۆبان · ئینسانیەت گەیشتە ئەوپەڕی ، دەولەمەند و هەژار کەس بەدەستـی بەتال نەگەڕاوە · هەریـەکە لەقەدەر خۆیان ، نان ، کولێرە ، ئاردی گەنم ، جـۆ ، گەنمەشامی ، هەرزن ، مــاش ، نۆك ، نیسك ، تەنانەت برینج و ڕۆن و جلکە کۆن یان لەگەل خۆیان هێنا بوو ·

زکی مندالەکانیان تێر کرد و توورەکەی مەشەدی یان ئاخنی · ئەووەختە من لە خۆشیان گریام کە دیم مندالە قۆشمەکانی دێ کە لەسەر دووشایی میشێن و جکێن و شێروخەت سەری یەکتریان دەشکاند ، بە پەلەپەل و هەلەهەل زارکی کیسە پەڕۆکانیـــان دەکـردەوە و هــــەرچی قەرەپوولی هەیـــان بوو لەمستی پیرەمەشەدی یان دەکرد و بۆخۆیان مافنگی* دەمانەوە ·

هەستی ئینسانی ئەوکیژە کوردانە ئاواتی شەیتانی ئەودیوەزمە بلەوەزەی کردە بلقی سەر ئاو کە قرمی لەوکچۆلە بێدەرەتانە خۆش کردبوو • باربووی ئەوئینسانە ساکار و پاکانە چەنـدئەوندەی ئەونرخە بوو کـە ئەوگورگە پیرە دەیویست ئەوبەرخۆلە بێئازارەی پێبکرێ • چەند دڵخۆش بووم کە بەهەمووان نەمانهێشت لەگوندە خونچیلانەکەماندا ئینسان بەئارد سەودا بکرێ •

تەنگانە بەریان کورتە • گرانی دوایی هات • قات‌وقری تەواو بوو • خەڵك کەوتەوە سـەر کاروکاسبی • بەڵام زۆرکەس لەبرسـان مردن ، زۆر پیـاو لـە پیاوەتی کەوتن ، زۆرماڵ لەماڵ بوون ، زۆرکەس لەسەر ساجی عەلی دانیشتن و زۆرناکەس پێگەیشتن • زۆرگیرفان ئاخنـدران • زۆرکۆشك قوت‌بوونەوە و زۆر مافووره ڕاخران و زۆرماشێن کردران •

لە وڵاتێکی بێسەرەوبەرەدا ، لە ڕێژیمێکی کۆنی دەرەبەگایەتیدا هەمیشە بەڵای تەبیعەت زوڵم‌وزۆر و خراپە و دزی و دەسدرێژی پیاوخراپانیشی لەگەڵە •

ئەو ڕووداوە ناخۆشە زۆری کار کردە سەر هەستی ناسك و شاعیرانەی من و هەروەها زۆریشی تەئسیر کـردە سەر وەزعی ئابووری و کۆمـەڵایەتی و تەنانەت سیاسی کوردەواری • وەزعی خرابی ئابووری و کۆمەڵایەتی و سیاسی وڵات و نەداری و دەست‌کورتی زوربەی خەڵك و زۆرداری کاربەدەستانی دەوڵەت و تاوان و خەیانەتی چینی دەستەڵاتدار بوو بەهۆی ڕاپەرینێکی فیکری بێوێنەی زەحمەتکێشانی کوردسـتان و هەست بەمەسئولیەت‌کـردنی ڕووناکبیرانی شۆرشگێڕ و لەخۆبوردووی نەتەوەکەمان •

ئەوڕاپەرینەی فیکری‌یە و ئەو هەست‌بەمسئولیەت‌کردنە بوون بەهۆی ئەوە کە چینی چەوساوە و توێژی ڕووناکبیری کورد زۆر لەجاران بەبڕواتر و ئامادەتر لە دەوروبەری حیزبی دیموکـراتی کوردستاندا کۆ ببنەوە • پـاش ڕووخانی کۆماری مەهاباد قەت وەك‌ساڵەکانی ٢٩ و ٣٠ و ٣١ و ٣٢ هەل‌ومەرجی لەباری عەینی و زەینی بۆ خەبـاتی رزگاریخوازانەی گەلی کـورد لەکوردستانی ئێران هەڵنەکەوتوە •

هەرچەند لەوساڵانەدا حیـزبی دیموکراتی کوردستان لەژێـر تەئسیری حیزبی تودەی ئێـراندا بوو و ئەوندە بەرەوخەباتی چینایـەتی دەڕۆیشت کە لەخەباتی نەتەوایـەتیدا کەمتـەرخەمی دەنواند و ئەونـدە بۆ ڕووخاندنی کۆنەپەرستی و دامەزراندنی دیموکراتی لەئێراندا تێدەکۆشا کە ئەستاندنی مافە ڕەواکانی گەلی کوردی لەپلـەی دووەمدا دادەنا ، بـەڵام دیسان بەپشتیوانی چین‌وتوێژە چەوساوەکانی گەلی کورد پشت‌ئەستوور بوو •

من هەرچەند بەپێی توانای خۆم لەوخەباتەدا بەشدار بووم • بەڵام لەبەر نەبوونی چاپەمەنی کوردی نەمتوانی هونەرەکەم وەك پێویستە لەرێگای خزمەتی گەلەکەمدا لەکار بێنم • لەوکاتـەدا کـە ڕۆژنامەکانی فارسـی بە نهێنی بڵاو دەبوونەوە و پۆلیس نەیدەتـوانی بیاندۆزێتەوە ، بێگومان دەشکـرا چاپەمەنی

کوردی بڵاو بێتەوە . بەڵام بەرێوەبەرانی ئەوسەردەمی حیزب لەبەر بێ ئەزموونی ئەوەیان بەلاوە گرینگ نەبوو .

ئەودەمیش بڕوام وابوو و ئێستاش هەرلەسەر ئەوبڕوایەم کە دەبێ زەحمەتکێشانی کورد بەزمانی خۆیان بدوێنین و دەبێ ڕووناکبیرانی کورد بەزمانی ساکارترین ئینسانی کورد مەسایلی سیاسی و کۆمەلایەتی بنووسن و کۆمەڵانی گەلەکەیان ڕێنوێنی بکەن . بەڕاستی هەم لەباری خزمەتکردن بەزمان و ئەدەبی کوردی و هەم لەباری ڕووناککردنەوەی بیروڕای سیاسی چینە چەوساوەکانی کوردستان هەلێکی گەورەمان لەدەست دا .

حیزب و ڕێکخراوە سیاسیەکانی ئێران بەتایبەتی حیزبی تودەی ئێران و جەبهەی میللی و پیاوە ئازادیخوازە سەربەخۆیەکان خەباتێکی ڕێکوپێکیان دەست پێکردبوو . ڕۆژنامەکان حەقایقیان ڕوون دەکردەوە و تاوانەکانی ڕێژیم و گەندەڵ‌فێلی ئیمپریالیزمیان ئاشکرا دەکرد . کۆنەپەرستی لەمێژینەی ئێران ڕۆژبەرۆژ پاشەکشەی دەکرد و سەنگەرەکانی لێدەستێندران . دەولەتەکانی دەستکردی ئیمپریالیزم و نوێنەری کۆنەپەرستی خۆیان نەدەگرت و یەکبەدووی یەکدا دەڕووخان . ڕەزم‌ئارا ئەفسەری بەهێز و بەدەستەلاتی ئەرتەشی ئێران وەك ئاخرین‌تیری تەرکەشی کۆنەپەرستی هاتە سەر کار . بەڵام بێ‌گومان ئەگەر نەشکوژرابا نەیدەتوانی بەری لافاوی بەتەوژمی خەباتی ئازادیخوازان بگرێ و قازانجی شیرکەتی نەوت بپارێزێ و دەستەلاتی دەرباری کۆنەپەرست و سەربەئیمپریالیزم بێنێتەوە سەر دەقی جاران و ئەویش هەر تێدا دەچوو و مێژووش ڕێگای خۆی هەر دەبڕی .

خەباتی شێلگیر و بێوچانی گەلانی ئێران نیشتمان‌پەروەری بەناوبانگ دوکتور موسەدیقی هێنا سەر کار . ئەوپیاوە بەجەرگ‌و نەبەزە خەباتی گەلانی ئێرانی ژیرانە ڕابەری کرد و توند بەگژ ئیمپریالیزمدا چوو . سەنگەرەکانی یەك‌یەك پێ بەتاڵ کرد تا بەجارێکی پشتی شکاند و نەوتی ئێرانی میللی کرد و دەستەلاتی شوومی شیرکەتی نەوتی ئینگلیسی لەناو برد کە لەمێژساڵ بوو وەك دەولەتێکی گچکە و بەهێز لەناو دەولەتی بێهێزی ئێراندا ڕەگی داکوتابوو .

بەبڕوای شەخسی من ئەوپیاوە مەزنە هەڵەیەکی مێژوویی کرد ، ئەویش ئەوە بوو ئەوەندەی بەگژ دوژمنی دەرەوەدا چوو بەگژ دوژمنی ناوخۆدا نەچوو . ئەوکەسەی لەرۆژی ٣٠ی پووشپەڕی ١٣٣١دا ئەوفیداکاری و گیان‌بازی و پشتیوانی‌یەی لە گەلانی ئێران دی‌بوو نەدەبوو بەسەر کۆنەپەرستی‌یەوە بچێ و دەبوو ڕەگ و ڕیشەی دەربهێنێ . کۆنەپەرستی لەهەموو شوێنێکی جیهاندا بۆ پاراستنی دەستەلاتی خۆی دەست لە هیچ‌تاوانێك ناگێڕێتەوە . بۆیە دەبێ ئازادیخوازانیش لەدەرفەتی ئەوتۆدا دەستی لێنەپارێزن . دەیتوانی هەر لەرۆژەکانی پاش ٣٠پووشپەڕی ١٣٣١دا شوێنەواری کۆنەپەرستی لەئێراندا نەهێڵێ و ئەوەندەی بێهێز بکا کە نەتوانێ ڕاست بێتەوە و سەرلەنوێ وەك داردەستی ئیمپریالیزم بێتەوە سەر کار .

بەدرێژایی حکومەتی دوکتور موسەدیق کۆنەپەرستی لەئێراندا بەرەوکەمهێزی دەچوو و لەهێندێك جێگادا تەواو بێدەستەڵات ببوو • بەڵام بەداخەوە لەکوردستاندا هەرچەند هێز و گوڕی جارانی نەبوو هێشتا بەتەواوی لێ نەکەوتبوو •

ئەرتەش بە پشتیوانی دەرەبەگەکانی خۆوڵاتی زۆرجار بەرەنگاری خەباتی گەلی کورد دەبوو و زەبری لێدەوشاند •

جووتیارەکانی کوردستانی ئێران لەسالی ١٣٣١ - ١٩٥٢دا لەدژی زوڵموزۆر و چەوساندنەوەی دەرەبەگەکان ڕاپەڕین و بۆ یەکەمجار لەمێژووی کوردستانی ئێراندا ناتەبایی چینایەتی گەیشتە ڕادەی تەقینەوە و چینی چەوساوەی وڵاتەکەمان بۆ ماوەیەکی کورت لەبەشێکی کوردستاندا توانی بەسەر چینی دەستەڵاتداردا زاڵ بێ •

جووتیارەکان هەر بەهێزی خۆیان توانیان لەبەری فەیزوڵلابەگیان و چۆمی بۆکان و چۆمی مەجیدخان و شامات و بەشێکی مەحاڵ بێ خوێنڕێژی و ئازاردان و خراپەلەگەڵ کردن ئاغاکان لە گوندان دەربکەن و بەخاووخێزانەوە لەشاری بۆکانیان پەستێون و لەوێشدا گەمارۆیان بدەن و بەپەلە خەریکی چەکداربوون بن •

بێگومان ئەگەر لەوسەردەمەدا رابەرایەتی حیزبی دێموکراتی کوردستان درۆشمی خەباتی چەکدارانەی هەڵبگرتبایە و ئەزموونی شۆرشگێرانەی هەبایە و جڵەوی ئەوڕاپەڕینەی بەدەستەوە گرتبایە و چین‌وتوێژەکانی دیکەی بۆ یارمەتی و پشتیوانی جووتیاران هان دابایە ، ئەوڕاپەڕینە زۆرزوو دەبوو بە ناوەندی شۆرش • شۆرشێکی رەسەن و بەرین ، شۆرشێکی سەرانسەری کوردستان و لەوانەبوو زۆرزوو بتوانێ مافە ڕەواکانی گەلی کورد لەچوارچێوەی ئێرانێکی دێموکراتدا بچەسپێنێ و جووتیارانی کوردستان ڕزگار بکا • داخی گرانم ئەوهەلە لەبارە و ئەودەرفەتە باشە کەڵکی لێوەرنەگیرا • بێئەزموونی خۆمان پتر لەهەموو هۆیەك شۆرشی کوردستانی ئێرانی وەدوا خست • چین‌وتوێژەکانی دیکەی کوردستان یارمەتی ڕاپەڕینی جووتیارانی کوردستانیان نەدا و دەستیان لەسەردەست دانا •

سەرتیپ موزەفەری فەرماندەی تیپی مەهاباد بەسوپا و لەشکر و تانك‌وتۆپەوە بەهاواری دەرەبەگەکانەوە چوو و ڕاپەڕینی جووتیاران و وەرزێرانی زۆربێڕەحمانە و بەتوندی سەرکوت کرد •

دەرەبەگەکانی فەیزوڵلابەگی و دێبوکری بەپشتیوانی ئەرتەش و یارمەتی قولەئاغاکانی مەحاڵ و شارۆیران لە وەرزێران وەخۆ کەوتن • لێیاندان ، دەریان‌کردن ، تاڵانیان کردن و کوشتیانن و لاشەی دەیان وەرزێری شۆرشگێر و تێکۆشەریان بە چۆمی بۆکان دادا •

حکوومەتی نیشتمانی موسەدیق نەیتوانی پێشی ئەوتاوان و جینایەتە

ئاشکرایە بگرێ ؛ حیزبی تودەی ئێران بەوهەموو هێـــزەی کە ئەوسەردەمی هەیبوو نەیتوانی ئەوڕاپەڕینە بپارێزێ و پچووکترین یارمەتی پێبگەیەنێ •

جارێکی‌تر بەچاوی خۆم تێشکانی ڕەسەن‌ترین ڕاپەڕینی گەلەکـەم دی • ئەگەر گوتم ڕەسەن‌ترین ڕاپەڕین پێم‌وایە بەهەڵە نەچووم ، چونکە ئەوڕاپەڕینە لەناو زەحمەتکێش‌ترین چینەکانی خەڵکی کوردەواری و لەخۆوە هەڵقوڵی بوو • یەکدووکەس نـەبێ نوێنـــەری هیچچین و توێـــژێکی کوردســـتان تەنانەت وردەبۆرژوازی‌شیان لەگەڵ نەبوو • ڕاستە بەشی زۆری ئەو وەرزێرانە ئەندامی بەوەفای حیزبی دیموکراتی کوردستان و دۆستی بەئیمانی حیزبی تودەی ئێران بوون• بەڵام بەداخەوە ڕابەرایەتی حیزبی دیموکراتی کوردستان درەنگ جووڵایەوە و نەیتوانی ئەوڕاپەڕینە رەســـەنە بەچاکی بەرێوەبەرێ • بێگومـــان ئەگەر ئەوڕاپەڕینە باش ڕابەری کرابا لەوکاتەدا کە کۆنەپەرستی لەوپەڕی بێ‌هێزی‌دا بوو زۆرزوو دەیتوانی هەموو کوردستان بتەنێتەوە و ببێتە سەرەتای شۆرشێک کە پێم‌وایە درێژخایەن نەدەبوو •

لەساڵی ۱۳۳۲دا خەباتی گەلانی ئێران بەرابەرایەتی موســەدیق سەرنجی دنیای بۆلای خۆی ڕاکێشا و موسەدیق بە یەکەم‌شەخسی ساڵ ناسرا •

خەباتی حیزبی دیموکراتیش بارێکی لەبارتری بەخۆیەوە گرت و تاڕادەیەکی زۆر پێشی چەپرەوی منداڵانە کە ڕاست‌وڕاست بەقازانجی کۆنەپەرستی تەواو دەبوو گیرا •

منیش پاش چەندساڵ تووشی لاوێکی رووناکبیر و تێکۆشەری کورد هاتم کە چونکە ئازادیخوازێکی شیلگیر بوو بڕوای بەچارەسەرکردنی مەسەلەی نەتەوایەتی هەبوو و لە زمانی یەك دەگەیشتین •

من لەمێژبوو هاوارم دەکرد ، بابە راستە ڕۆژنامەکانی سەربەحیزبی تودە ڕۆژنامەی چاك و بەکەڵکن (بەڕاستیش وا بوون) ، بەڵام دەردی ئێمە دەرمان ناکەن • بەشی زۆری گەلەکەمان فارسی نازانێ و لە مەبەستی ڕۆژنامەکان ئاگا و لەسەر مەسایل ڕوون نابێتەوە، بەڵام بەداخەوە زۆرم گوێ نەدەدرایە و تەنانەت چەپرەوی وامان هەبـــوون کە لەعەینی نەخوێندەواری و نـــەزانی‌دا گاڵتەیان بەوجۆرە بیروبڕوایە دەکرد و بەردیان لە ئەژنۆی خۆیان دەدا •

ئەولاوە لە قسەم گەیشت، دەستەڵاتیشی زۆر بوو • بڕیارمان دا ڕۆژنامەی « کوردستان » ڕۆژنامەی حیزبی دیموکراتی کوردستان یادگار و خۆشەویستی پێشەوای نەمرمان سەرلەنوێ چاپ بکەینەوە و بەزمانی ساکاری کوردی لەگەڵ زەحمەتکێشانی گەلەکەمان بدوێین و لەســەر مەســایل ڕوونیان بکەینـەوە • خەریك بوو ئاواتی لەمێـــژینەی من بێتە دی ، کە بەداخـــەوە کودێتای شووم و ڕەشی ۲۸ی گەلاوێژ بۆ ماوەیـــەکی دووورودرێژ لێکی جوێ کردینـــەوە و وەك بابردەلە هەریەکەی بۆ لایەك هەڵداشتین •

ئەولاوە تێکۆشەرە پاش چەندساڵ ئاواتی منی هێنا دی و توانی ڕۆژنامەی

کوردستان چاپ و بلاو بکاتەوە • چوار ژمارەی ئەو ڕۆژنامەم پێ گەیشت • بەڵام ژمارەی پێنجی هەرگیز نەگەیشتە دەستم ، چونکە ئەوکەسەی ڕۆژنامەکەی بلاو دەکردەوە بەخۆی و ڕۆژنامەکەیەوە گیرا و هەموو ژمارەکانی لەناو چوون • من ئەگەرچی زۆرم پێ خۆش بوو لەگەڵ ئەو ڕۆژنامە هاوکاری بکەم و شتی بۆ بنووسم ، هەلومەرجێکی نەهێنی ئەوتۆ لەگۆڕێدا بوو کە پێ ڕانەگەیشتم هیچی بۆ بنووسم •

زۆرشت لەسەر کودێتای ڕەش و شوومی ٢٨ی گەلاوێژ نووسراوە و گوتراوە و دووپاتەکردنەوەیان لێرەدا بێجێیە • بەڵام چونکە ئەوکودێتایە تەئسیری ڕاستەوخۆی لەسەر ژیانی من هەبووە و منیش یەکێکم لەوکەسانەی وەبەر پەلامار هاتم و زۆرم ڕەنج و کوێرەوەری و ئازار دیت و گەلێکم زیانی مالی پێ گەیشت و دەرد و سزام چێشت ، ویستم هەروا بەسەریدا تێنەپەڕم •

لەڕیفراندۆمی موسەدیقدا هێزی کۆنەپەرستی و هێزی ئازادیخوازی زۆرباش ڕادەی دەستەڵاتیان دەرکەوت ، بەتایبەتی لەکوردستاندا • بۆنموونە لەشاری مەهاباد کە دەنگدان ئازاد بوو و وەك گوتم هێشتا کۆنەپەرستی و ئەرتەش کەمتاکورتێك جوولەیان مابوو ، تەنیادووکەس بەقازانجی دەربار دەنگیان دا ، ئەویش وەك شاهیدێکی زیندوو ئاگام لێ‌هەیە لاوێکی زۆر پاكوچاك لە داخی چەپڕەوی ئەندامێکی بێکەڵکی حیزب دەنگی دا و پتر لە پێنج‌هەزار دەنگ بەقازانجی موسەدیق درا • بەوەڕا دیارە خەباتی دژی‌ئیمپریالیستی چەندەی پەرە گرتبوو •

خەڵك لەمێژبوو خەریك بوو جێژنی دامەزراندنی حیزبی دیموکراتی کوردستان بگرێ • کەچی خواوڕاستان لەڕۆژی ٢٥ی گەلاوێژی ١٣٣٢دا جێژنەکەیان بوو بە دووجێژن • لەوڕۆژەدا بوو کە شا لەبەر تەوژمی شەپۆلی تووڕەیی خەڵك خۆی‌نەگرت و ڕای‌کرد و بەرەو بەغدا هەڵات • لەوێش نەگیرساوە و هەی‌دێ* بۆ ئیتالیا • بەڕاستی ڕۆژێکی خۆش بوو • دوکان و بازاڕ داخران و خەڵك ڕژانە ناو کووچە و خەیابان • بوو بە هوڕاکێشان و چەپلەڕێزان و سەما و هەڵپەڕین • ژن‌وپیاو و گەورەوپچووك لەوزەماوەندەدا بەشداربوون • کۆبوونەوەیەکی گەورەی حیزبی لەمەیدانی شار کرا • منیش پاش ڕووخانی کۆماری کوردستان بۆ یەکەمجار شێعرم بۆ خەڵك خوێندەوە • دیارە شێعرەکانم بە پەلە دروست کردبوو و لەباری هونەریەوە زۆر باش نەبوون • بەڵام چونکە ئیلهامم لەخەڵك وەرگرتبوو و بۆخەڵك بوون ، دووسەعات پێ‌نەچوو گەورەوپچووك و ژن‌وپیا و وەمنداڵی شارەکەمان سەربەندی شێعرەکەمیان دەخوێندەوە و دەیانگوت (دەبڕۆ ئەی شاهی خائن بەغدا نێوەی ڕێیەت بێ) •

سێ‌ڕۆژان دەنگی دەهۆڵ‌وزوڕنا و تریقەی پێکەنین و ڕمبەی هەڵپەڕین لە مەهاباد نەبڕایەوە • بەڵام بەداخەوە ئەم‌کەیف و نەهەنگ* و بەزم و زەماوەندە زۆری درێژە نەکێشا و ڕۆژی ٢٨ی گەلاوێژی ١٣٣٢ کودێتای شووم و ڕەش و

دژی گەلی ـ دالیس ـ ئەشرەف ـ زاهیدی سووك و هاسان سەرکەوت • زاهیدی ئەو ئەفسەرە فاشیست و کۆنەپەرستەی کە رۆژگارێك بەتـاوانی جاسووسی ئالمانی نازی لەلایـەن ئینگلیس و ئەمریکاوە گیرا ، ئێستا بەقـازانجی ئەوان و دەرباری کۆنەپەرست رابـەری کودێتای بەدەستەوە گـرت و بەسەرکردەیی ژمارەیەکی کەم لە ئەفسەرانی کۆنەپەرست و دەرکراوی ئەرتەش و دەستەیەك پیاوخراپ و کەنەوکوشە* و بەپشتیوانی ئیمپریالیزمی ئینگلیس و ئەمریکا توانی جوولانەوەی ئازادیخوازی پەرەگرتو و بەربلاوی ئێران سەرکوت بکا و دەوڵەتی نیشتمانی موسەدیق برووخـێنێ و دەستەڵات بداتەوە دەست کۆنەپەرستی و شای ڕاکردوو ، شای بەزیـو و شای خوێنڕێژ و پیاوکـوژ بگەڕێنێتەوە سەر تەختی شوومی پاشایەتی و رۆژی ٢٨ی گەلاوێژ بکا بـە سەرەتای سەردەمێکی ڕەش و شووم و خوێناوی مێژووی ئێران •

من بۆخۆم پێم وانەبـوو کۆنەپەرستی بەهەلاتنی شا لە ئێـرانـدا بنەبڕ دەبێ و ئیمپریالیزمی جیهانی وا سووك و هاسانی دەست لەخەزوبەز و خێروبێری ئێران هەڵدەگرێ ، بـەڵام قەت خەیاڵیشم نەکرد وا بەهاسـانی زاڵ بێتەوە • چونکە جوولانەوەی ئازادیخوازی ئێران زۆر بەهێزتر لەوە دەهاتە پێش چاو •

من نامەوێ بچمە قـووڵایی مەسەلەکەوە • بەڵام ئەوندە دەڵێـم ئەگەر ڕابەرانی جوولانەوەی ئـازادیخوازی لەتاران وەدەست دەهـاتن و بەرەنگاری کودێتاچیەکان دەبوون ، هەرگیز کۆنەپەرستێ نەیدەتوانی بەسەر جوولانەوەی ئازادیخوازی‌دا زاڵ بێ و شا بگەڕێتەوە ئێران و وڵاتەکەمان بکاتە گۆمی خوێن و ئەوهەموو ئینسانە بەشـەرەفە بکوژێ و ئەو هەمووخوێنە پاکانـە بڕێژێ و ئەوهەموو خەیانەتە بەگەلانی ئێران بکا •

پاش نیـوەڕۆی ڕۆژی ٢٨ی گەلاوێژ زۆر بەزەحمـەت توانیم خۆم دەرباز بکەم و لەمەهاباد وەدەر کەوم و ملی چیا بگرم • ماوەیەکی زۆر بەکێوانەوە بووم ، شەوانە خۆم لەگوندێك دەکوتا و نان‌وئاوێکم دەخوارد و بەرۆژ وەچیا دەکەوتم • پۆلیس زۆر بەتوندی لێم‌دەگەڕا و هەڕەشەی کوشتنی لێ‌دەکردم • بەڵام شوێنی بۆ هەڵنەدەگـیرام • ئەوەش لەسایەی یارمـەتی‌دانی خەڵك بوو • هەمووکەس ڕای‌دەگرتم ، نانی دەدامێ ، دەیشاردمەوە ، تەنانەت ئەوانەی زۆر بە شاپەرست مەشهوور بوون بەڕاستی چاکەیان لەگەڵ کردم و زۆریان مەمنوونم • بەڵام بۆیە ناویان نابەم بۆخۆیان ڕەنگە بێ پێیان باش نەبێ •

پۆلیس کە دەستی وەمن ڕانەگەیشت کەوتە ئازاردانی بابم • ئەوە منی زۆر ناڕەحەت کرد • بابێکی پیر و موحتەرەم کە ماڵی پەناگای لێ‌قەوماوان بوو ، ئێستا لەسەر من سووکایەتی پێ‌دەکـرا • ئێستاش کە ئەوەم وەبـیر دێتەوە ناڕەحەت دەبم • بەوەشەوە ڕانەوەستان و گیشەی گوندەکەیان تێکڕا سووتاندین •

وڵاتی ئێمە زۆر کوێستانە • ساڵی واهەیە پێنج‌مانگ بەفر عەرز بەرنادا و حەیوان و ئاژەڵ لەسەر ئاخوڕ و دانگەیە • لەبەرئەوە خەڵك ناچارە گیا و وێنجە

و کۆده* و گزره و تفاقێکی زۆر داخا ٠ بەداخەوە لەقەدیمەوە عادەتێکی خراب لە کوردەواری‌دا هەیە هــەرکەس ڕقی لەیەکێك هەستا و بەئاشــکرایی نەیوێرایە گیشەی دەسووتێنێ ٠ پیــاوەکانی پۆلیس بــەدزی گیشەی گوندەکەی ئێمەیان کە بەسەر یەکەوە داندرابوون ئاگر تێبەردا ٠ بێ‌گومان زەرەری ئەوسووتمانە لەسەدهەزاو تمەن زیاتر بــوو ٠ ئێستاش کە وەبیرم دێتەوە خەڵــکی هەژار و زەحمەتکێش و بێ‌تاوان لەســۆنگەی* من‌دا ئەوهەموو زیانــەیان پێ‌گەیشت و بەرهەمی شان‌وپیلیان بوو بە ژینەۆ و ئاژەڵە بەستەزمانەکانیان بێ‌تفاق مانەوە ، کزەم لەجەرگی دێ و لەکن ویجدانی خۆم شەرمەزار دەبمەوە و خۆم بەپشیلەی ڕەجەبەشێت دەزانم ٠

پاش ٢٨ی گەلاوێژ زۆر لە ئەندامانی حیزب ڕوویان لەنێو مەنگوڕان کرد ٠ عەشیرەتی مەنگوڕ بەپانەوە ، بەئاغا و ڕەعیەتەوە ، بــە نــەدار و دەوڵەمەندەوە باوەشیان بۆ کردنەوە ٠

هەرچەند هێندێــك لەتێکۆشەران پێشنیاری هەڵاییسانــدنی شۆڕشی چەکداریان دا و لەبیرمە کاغەزێکم بۆ هات کە چاوەنۆڕ بە بەوزووانە چەك بڵاو دەکەینەوە و شۆڕش دەست پێ‌دەکرێ ، بــەڵام چ‌باس نەبوو ٠ بێ‌گــومان لەووەختەدا کە عەشیرەتی مەنگوڕ لەوشوێنە سەخت و قایمەدا هاوکاری حیزبی دەکرد ، دەس‌پێ‌کردنی شۆڕشی چەکدارانە کارێکی محاڵ نەبوو ٠ پێم‌وایە دەوڵەت هەستی بەوە کرد و گــیراوەکانی بەردان و خەڵکی دامەزرانــدەوە ٠ منیش پاش چوارمانگ دەربەدەری توانیــم بچمەوە ماڵی خۆم و دامەزرێمــەوە ٠ لەوماوەدا بەڕاستی ڕەنج و کوێرەوەری‌یەکی زۆرم دی و هێز و توانام لەدەست دا ٠

ئەوە بوو بەســەرهاتی منداڵی و لاوی من ٠ چونــکە ڕەنج و کوێرەوەری ژیان لە ٣٠ ساڵی‌دا منی پیر کرد ، سەروریشم بۆز بوو ، ددانــم شاش و واش بوون ، چــاوم حوکمی کــەم بوو ، هێز و توانام ڕۆژبەڕۆژ لــە کەمایەسی دا ، هەمووشتم بەرەونــەمان چوو ٠ بێجگە لــەهەستی شاعیرانەم کە بەبڕوای خۆم تائێستاش هەر لەزیدەیی‌یە و کەمی نەکردوە ٠

لەساڵی ســی‌ودووڕا هەمیشە لەژێر چاوەدێــری پۆلیس‌دا بووم و پۆلێکم جاسووس لەدەوروبەری گەڕاون ٠

ساڵی ١٣٣٨ ساڵێکی زۆرشووم بوو لەمێژووی ژیانی من‌دا ٠ لەوساڵەدا سازمانی ئەمنیەت گەورەتــرین زەبری لە حیزبی دیمــوکراتی کوردستان و جووڵانەوەی ئازادیخوازی گەلی کورد وەشاند ، کە بێگومان لەوسەردەمی‌دا دەکرا بە بەهێزترین زێکخراوی سیاسی ڕێك‌وپێکی ئێرانی بزانی ٠

منیش لەوسەردەمەدا تووشی نەخۆشی‌یەکی رووحی هاتم ٠ ناهومێدی‌یەکی ڕەش ئاسۆی ژیان و بــیرکردنەوەی داگرتم ٠ ئەوناهومێدی‌یە زۆرجــار تا حاڵی خۆکوشتن پالی پێوە نام ٠ نامەوێ ئەوتاوانە باوێژمە سەرئەستۆی کەس ٠ بەڵام ئەوەندە دەڵێم ناتەبایی و ناکۆکی ناوخێزان و بنەماڵی خۆمان زۆری کار کردە سەر

من • هەڵەی وام کردن کـە ئەدەبوو بەهیچ نرخێك بیـانکەم و بەسەر پەلی وادا کەوتم کە دەبوو خۆیان لێ بپارێـــزم • دووساڵی زۆر تاڵوتفت و پــڕ ڕەنج و کوێرەوەریم ڕابـواردو هـــەزارجار مەرگـم بەئاوات خواســـت • بەڵام لەپڕ ئەومژوهەوره ڕەوی و گزنگی هیوا سەرلەنوێ لەئاسۆی ژیانمدا ئەنگوت •

لاوێکی رووناکبیر و کوردێکی پاك و بەشەرەف کە بەداخەوە ناکرێ ناوی بەرم خۆی و رەفیقانی ئەو لەوماوەدا زۆر لەهانـام هاتن و زۆرم لەگەڵ ماندوو بوون • لەساڵی ١٣٤٠دا سەلەنوێ تێهەڵچوومەوە و هاوکاری ئازادیخوازانم دەست پێکردەوە ، دەستەیەك ڕەفیقی تازە و تێگەیشتــوو و رووناکبیرم پەیدا کردن ، لەباری هونەریشەوە شێعرەکانم نەكهەر باشتر بوون ، بەڵکە بەبڕوای خۆم تێیان پەڕاند •

لەساڵی ١٣٤٤دا لاوێکی یەکجـار خۆشەویست و خزمێکی زۆر نیزیکم کە لەدەرەوەی وڵات دەژیا و دەیخوێند و هیوایەکی زۆرم پێهەبوو مرد ، ئەوڕووداوە زۆری پەریشان کردم •

هێندە پێنەچوو لەسەفەردا بووم کە خەبەری جەرگبڕی مردنی بابمیــان دامێ • ناتوانم شەرحی تەئسیری ئەوخەبەرە لەسەر هەستی خۆم بدەم • ئێستا کە ئەودێڕانە دەنووسم بـەزەحمەت فرمێسکم بۆ ڕادەوەستــن • ئەوندە دەڵێم دەردی بابمردن دەردێـکی گرانە و پیاو لە هەرتەمەنێـکدا بابی بمرێ هەست بەهەتیوی دەکا •

دووساڵ پاش دایکیشم مرد • بابم پیاوێکی بەزیبكوزاکوون* بوو • قەتی ڕوو نەدەدا منداڵەکانی • تەنانەت بەپیریش من جگەرەم لەکن نەدەکێشا • دایکم زۆر سەروڕووخۆش بوو و منی لەهەموو منداڵەکانی خۆشتر دەویست ، کەچی پێمسەیرە مەرگی بابم زۆرپتری کار کردە سەر من و پتری پەریشان کردم •

ساڵی ١٣٤٧ لەحاڵێـــکدا کە زۆر دەوڵەمەند و تێروپڕ بـــووم و ماڵ و دەوڵەتێکی زۆر لەپێویستی خـــۆم زیاترم هەبوو و پـیرو کەنەفتیش بووبووم و دەمەویست گۆشەگیری بکەم و لەناو ژنومنداڵی خۆمدا بحەسێمەوە ، زوڵموزۆری ڕێژیم نیسبەت بـەگەلی کـــورد گەیشتە ڕادەیــــەك کە بـــۆ هیچ ئینسانێکی خاوەنشەرەف قبووڵ نەدەکرا • من چۆن چاوم بەرایی دەدا لاوانی تێکۆشەر و رووناکبیری کوردم هەربەوتاوانەی داوای مافی ڕەوای نەتەوایەتی خۆیان دەکرد ، لەپێشچاو بکوژن و بەوەشـــەوە ڕانەوەستن تەرمی خوێنـــاوی و کونکراویان بەشار و بازێڕاندا بە چەپڵەڕێزان بگێڕن و داوەت و سەمای لەدەوری بکـەن ؟ ناچـــار بەپــیری* ســەری خـــۆم هەڵـگرت و بەداری دەستی ڕووم لەوڵاتی غەریبایەتی کـرد و دەستم لە ژنوماڵ و کـەسوکار و یارودیار هەڵگرت • ئەوە پێنجساڵ و چەندمانگە ئاوارە و دەربەدەر دەخولێمەوە و هەژار* گوتەنی هەرشەوە میوانی خانەخوێیەکم و هەرڕۆژە لەجێیەك • زۆرم کوێرەوەری و چەرمەسەری چێشتوە ، زۆرم شەووشەونخوونی کێشاوە ، زۆرم نـەداری و ڕووتی دیوە •

ئەگەر ژیانی ئەوچەندساڵە بنووسم خۆی سەدان لاپەڕە کاغەزی بەش ناکا • بەڵام نەهێنی کاری ئیجازە نادا •

خوێنەری خۆشەویست هیوادارم توانیبم تاڕادەیەك خۆم بەتۆ بناسێنم • دیارە تۆش چاوەنۆڕی ئەوە نی هەموو ڕازەکانی خۆم بۆ تۆ گێڕابێتەوە •

من ئینسانم نە مەلا ییکەم و نە پەری • دەخۆم ، دەنووم ، شاد دەبم ، وەڕەز دەبم ، دەگریم ، پێدەکەنم ، دەترسم ، ناهومێد دەبم ، داروبەرد نیم • لەوماوە دوورودرێژەی ژیانمدا زۆرکاری چاکم کردوە و بەسەر خراپەشدا کەوتووم • تەنیا کارێکی خرابی کە دڵنیام قەتم نەکردوە دزی یە ، ئەویش قەت ئەوەندە موحتاج نەبووم مەجبوور بم دزی بکەم • بەچی مەعلووم ژیان ئەوەندەم موحتاج ناکا تووشی ئەوگوناهەش بم کە زۆرم پێ گەورەیە ؟

نیوەشەوی سێی ڕێبەندانی ١٣٥٢ ـ ٢٤ی ژانویەی ١٩٧٤ و یەکەمی موحەڕڕەمی ١٣٩٤ لە نووسینەوەی ئەوسەرگورشتە بوومەوە • ئێستا لەشارێکی دوورولاّت بە تاقی تەنێ لە ژوورێکی ڕەقوڕووق* دانیشتووم • هەمووسامانم تەختێك و دەستێك نوێن و دوودەست بەرگی کۆن و نوێ و چەندکراسی چلکن و چەمەدانێك و ساکێکی دەستی و چەندجلد کتێب و کۆلێك کاغەزی بلاّوە و ئەسپێ لەگیرفانمدا سەوزەڵەتان عەرز دەکا • بەڵام زگتان پێم نەسووتێ • ئەوژیانەم بۆخۆم هەڵبژاردوە و دەنا دۆستی وام هەن ئەگەر حەز بکەم پارووی لەزاری خۆیان دەردێنن و لەزاری منی دەنێن •

تا ئەونوختەم دانا زیندوو بووم و پشووم دەهات و دەچوو و هیچ ڕەنگ مردن نەبووم • جا نازانم کەی سەر دەنێمەوە و کۆچی دوایی دەفەرمووم ؟

لێرەشدا دەمەوێ شتێك بڵێم ، بەپێچەوانەی زۆرهونەرمەندی کورد من لە نەتەوەکەی خۆم ڕازیم • کەس تائێستا بێحورمەتی پێ نەکردووم • داوای دراو و ماڵیشم لەکەس نەکردوە تا بزانم دەمداتێ یا نا • لە لێقەومانیشدا نانیان داومێ و ڕایان گرتووم •

شێعریشم تەنیا بۆ دەربڕینی ئیحساسی خۆم داناوە و هیچ هەقم نیە منەتیان بەسەردا بکەم • ئەوان پێیان ناخۆش بێ یا خۆش من کە شێعرم بۆ هات ناتوانم نەیڵێم •

« گەلێك قسەم لە دڵا بوو ، حیکایەتم مابوو
کەچی لە بەختی کەچم خامە نووکی لێرە شکا »

لەبەر شکانی نوکی خامە نیە کە لە گێڕانەوەی حیکایەتی دڵی خۆم واز دێنم • نا من وەك هەموو ئینسانێکی کورد بەتایبەتی کوردێکی ئێرانی هێشتا لەدنیایەکی پڕلەئەسراردا دەژیم و ناکرێ ڕازەکانی دەروونم هەڵڕێژم • تۆبڵێی کورد بگاتە جێگایەك و منیش ئەوندە بژیم هەرچی دەیزانم بینووسم و قازانجی لەزیان پتر بێ ؟

ئینسانم . ـ

ژیانم پێخۆشە ـ .

پێم‌خۆشە لە شاری ئاوەدان ، لەشەقامی پاکوخاوێن لەگەڵ خۆشەویستان بگەڕێم . پێم‌خۆشە لەژووری گەرم‌وگور لەسەر نوێنی نەرم وەرکەوم . پێم‌خۆشە سەر وەباسکێکی نەرم‌ونۆڵ بکەم . پێم‌خۆشە کام‌خۆراك خۆشە لەپێشم بێ ، پێم‌خۆشە کام شەراب چاکە لەجامم‌دا بێ . دەمەوێ سەما و هەڵپەڕینی نازداران تەماشا بکەم . دەمەوێ جوانترین بالە ببینم ، بۆ چاکترین ئوپێرا گوێ ڕابگرم . دەمەوێ بەرزترین سەمفۆنیم بۆ لێبدرێ . نامەوێ دەربەدەر و سەرگەردان بم ، بەتەنێ بەکێو و شاخان‌دا بگەڕێم . لە ئەشکەوت و زەندۆڵان بخزێم ، لەسەر بەردی ڕەق بنووم . قۆنداغی ڕەق و ساردی تفەنگ بکەمە سەرین . نانی وشك و کەڕواوی بخۆم ، ئاوی سوێر و گەرم بخۆمەوە ، پێم‌خۆش نیە لاقەفرتە و چەنگەکرەی نیوەگیانان ببینم ، خوێن و فرمێسکم وەبەر چاو بکەوێ . پێم‌خۆش نیە بەتەقەی تفەنگ و گرمەی تۆپ و هاڕەی تەیارە ڕابچەنم .

ـ بەڵام :

چبکەم ، کوردم

کۆیلـــەم

ئەوانە هەموو و تەنانەت کـوژران و کوشتنم پێ لەکۆیلەتی خۆشترە .

٣-١١-٥٢ ـ هێمن .